

Petaçon

Vaquí lo primièr numerò d'aquel jornal que tornarà venir mai d'un còp dins l'annada. Petaçon, aquel nom per vos dire qu'anèm nos petaçar per vos balhar lo melhor de l'informacion e vos far partejar lo caminament de nòstra formacion. Petaçon tanben, per de que sèm una còla que ven d'un pauc pertot en Occitània e d'ailà (coma lo vestit de Petaçon es fach d'un fum de pèças) e fa coma una mèscla d'originas, de viscuts, de biaisses d'imaginar.

Avèm l'astre d'aver:

Una Polonesa amb lo doç pichòt nom de Dobromila

Una Auvernhat, Patricia, que nos fa rire

Laura, de Clarmont d'Erau, qu'es nòstra especialista de la lenga

La dinamica Veronica de Provença

La nena d'Agen qu'es Melodia

E, al mitan de las femnas, lo mai pelut, Matèu

Bona descobèrta!

La Còla

LA RECÈPTA DELS «FARÇONS» DE MON PAPET...

Mon papet es un aveironés que parla occitan. Parla occitan mas pas a ieu. Parla occitan a son pòste de television, a son tapís quand se pren los pès dedins, e a son can, mas pas a ieu. Dempuèi longtemps, li demandi la recèpta de sos «farçons» perque èra un bon sovenir de quand èri pichona ... Mas mon grand escriu pas. Alara èra malaïsit per ieu de recuperar la recèpta.

Ongan aviá dos objectius : recuperar la recèpta e parlar occitan amb el.

Faguèri d'una pèira dos còps ! Anèri a son ostal e li diguèri : «Diga me çò que cal per faire los «farçons» en occitan, vau far las crompas e tòrni amb tot çò que cal per preparar los «farçons» en charrant occitan e me diguèt de òc ! Aital faguèrem ! Ara pòdi parlar ambe mon grand e coneissi la recèpta dels «farçons» ! E la vos vau far partejar !

Per far los «farçons» de mon grand per tota la familha, cal :

- 1 kg de farina
- 1 l de lach
- 6 uòus
- de bledas, de cebola e de jolverd
- de cambajon talhat a tròces
- una padena amb d'òli

1/ Talhar fins la bleda, la cebola e lo jolverd.

2/ O mesclar a la farina, lo lach, los uòus e los tròces de cambajon fins que siá plàn pastada.

Salar e pebrar.

3/ Prene la pasta amb un culhièr, la pausar dins la padena plan cauda (ambe l'òli).

4/ Daissar còire d'un costat, e lo virar amb una culhièra de fusta quand lo «farçon» es brun.

5/ Quand es cuèch, lo sortir e lo pausar dins un plat.

6/ Tornar començar fins a acabar la pasta.

7/ Regalatz vos! Bon apetís !

Melodia BARTHE

LO CALENDIER ABANS DIMARS GRAS.

Uèi, lo 18 de setembre, jorn d'estampatge, demòran encara 283 jorns (mai o mens) avant Dimars gras. Me diretz que n'i a que començan de festar Carnaval plan abans. Òc, mas se ditz que lo temps se fa mai pròche, se tira, deven de mai en mai mòl, aital n'auretz pro de temps. Es lo moment de sonar lo monde per s'acampar en còlas carnavalèscas.

Matèu PRAGOUT

ISTÒRIA DE SEGUIR

Sénher Petaçon, uèi li cal anar prene lo trin a la gara. Sul camin totes s'espantan de rire sus son passatge. Pas los òmes grises o preissats que sabon que tròp ont van e que passan a costat sens quitament lo veire. Alara el, s'amusa un pauc de lor lançar un pè per los faire tombar. Arriba fin finala a la gara. E d'esperar e de far la coa. Mas pudís qu'enfalena, e subran n'i a pas degús pus devant el. La femna darrèr lo burèu li demanda ont va. Lo petaçon que mostra una direccions. La femna compren que i aurà pas res d'en tirar d'aquel fotut personatge e li balha un bilhet per la granda vila. Petaçon se revira sens oblidar de bufar un grand vent e s'en va tranquilament. Li demòra de trapar lo trin, pren lo primièr que vei. Monta. Mas se pren los pes dins lo marcapè, s'espatarra pel sòl. Un òme que passa lo pren per un freta-pè e que fariatz? Comença de se fretar los pes sus aquel montet de teissut lord. Mas quora lo petaçon comença de romeigar en cridant, l'autre pren paure fugís. Es a aquel moment que las pòrtas se tampan, lo petaçon qu'es totjorn colcat pel sol se fa cunhar las cambas dedins e vaquí que lo trin se lanza....

De seguir

En Occitània e en Catalonha, lo Drac designa un fum de creaturas imaginàries. Sovent, los dracs son considerats coma de dragons que representan lo diable. Trapam tanplan de representacions del Drac dins Nòrd e Sud d'Europa. Mas aqueste còp, parlarem pas que del Drac occitan, plan important dins la mitologia locala.

L'origina del mot es de rasiga latina : draco/draconis. Dins las regionas occitanas, lo Drac es sovent considerat coma un gèni de las aigas, una mena de serena mascle mai d'un còp accompanhat de sa forma feminina, la DRAGA tanben sonada DAUGA D'AIGA en occitan.

Aquel monstre aquàtic pren l'aparència humana quand sortís de l'aiga. Generalament se tresmuda en òme jove e intelligent. Ganhà la simpatia per son aspècte fisic e sa cortesia. Viu en familha a la broa de l'aiga mas càmbia de plaça mai enllà dins las tèrras per caçar... los pichòts mainatges !

Supausam qu'aquesta legenda occitana foguèt inventada per tranquil·litzar los parents. Eles que sabon los dangiers que los mainatges sabon pas per manca d'experiéncia. En consequéncia, l'enfant se sarrà pas solet de la ribièra de paur de rescontrar lo Drac. Coma aquò, serà parat de la negada. Tanben, aquesta legenda apren als pichòts a se mesfisar de las aparéncias : darrièr una polida e aimable persona se pòt trobar un Drac.

LEGENDAS D'AICLE D'ÀLIA

Patricia LAYBROS e Veronica RYDEZUK

RUBRICA LITERÀRIA

Vau presentar dos poemes sus doas sasons: l'estiu e l'auton, d'autors diferents: Max Roqueta e Loïsa Paulin

Lo poèma de Max Rouqueta es extrach de son recuèlh Lo maucor de l'unicorn e se sòna « Estiu ».

ESTIU SILENCI DE L'AUTON

Ombra de las pivèrnas , magra e blava , amb los punts roges de sas
granas , enclausits de treslús . Pèiras blavas coma d'espic , èrba seca ,
èr suau petrificat , coma au fons de milions d'annadas d'una mar trop
grèva de sau , demorariàn penjats de coralhs e d'èrbas en espèra .
Sus lo quilran molenc dau grand camin de lasèrts bombissents
rompiàn . per còps . sa verdeianla espèra .

E, d'aquel temps, au fons de las cambras escuras sus la blancor dels lençous, se nosavan de cuòssas imoradas dins l'orgull de son plen redond e de sa força. De monds cabussavan dins una sentida d'ascle sens fin e d'oblit. Lo mond èra tornat a son endrech i los vius agrandissià la parabanda esterlucanta del Dieus.

Max Roqueta nasquèt en 1908. Son òbra importanta es *Verd Paradís*.
Son òbra poetica lo maucor de l'unicorn representa un univers de
mots e de figures simbolicas.

Silenci de l'auton quand lo vent s'es pausat
doç coma una pluma de palomba
escapada de la negra man del caçaire.

Silenci saure de l'auton
ont s'ausis la darriera vespa
e lo maj escondut al plus prigond del còr.

Loïsa Paulin nasquèt en 1888 e foguèt regenla. Publiquèt poèmes en francés e en occitan. Exprimisson una tendresa pels èstres simples e las causas familièras. Son escritura es a l'encòp simpla e prigonda.

LA REVIRADA DE LA SETMANA

Dins aquel article, farem d'ensages.

Veirem cossí se pòt revirar de mots de l'occitan al francés per tot lo vocabulari de tota situacion. Uèi es lo mot SLASH (que s'escriu /)

Nos ven dirèctament de l'anglés, a pas vertadièrament de revirada francesa. Trapam sul : www.locongres.com (vist que n'i a pas de slash aquí), una revirada sonqu'en gascon, se ditz : barra oblica.

Va plan. Nautres prepausam uèi aquí per vosautres :
la granda montada o la granda davalada (se legissètz coma los Arabis),
la Torre de Pisa (de segur !),
la canavèra al vent (mai poètic),
o mai aisidament : lo que tomba.

Vos ajudarà quora auretz besonh de balhar una adreça sus internet,
Farà doncas per exemple : H T T P barraoblicacanavèralivent W W W punchçòquevòls.

Matèu PRAGOUT

DE MANCAR PAS

Aquesta pichona rubrica vos presenta una selecccion dels eveniments mai bèls d'Occitània.

Festenal « MASCARET » del 21 setembre fins al 17 d'octobre. - Bordèu
Es un eveniment amb : projeccion de films e dessenhs animats, conferéncia,
concèrts
Mai d'informacions : <http://ostau.occitan.org>

Festenal Occitània « Umanitat plurala » del 21 de setembre fins a 2 de novembre -
Miègjorn Pirenèus
Se passarà a Tolosa e dins 24 comunas de la region : mai de 70 eveniments amb poesias, cinemà,
contes, dança, teatre, concèrts, exposicions, conferéncia, baleti, Grand Passa Carrièra de gigants e d'animal totemics ambe mai d'un milièr d'artistas pendant aquelas 6 setmanas.
Mai d'informacions : www.festenaloccitania.com

Lo grop vocal **Los Pagalhós** festeja sos 40 ans d'existéncia los 21 e 22 de setembre - Arzacq (Bearn)
Mai d'informacions : <http://www.pagalhos.com/ocOC/11-21/datas-arzacq.html>

Festa de l'avelana. Los 28 e 29 de setembre - L'avelhanet (Arièja)
I aurà talhièrs de danças tradicionals seguits d'un baleti animat per Zinga Zanga
Mai d'informacions : IEO Arièja 05 61 69 60 96

Seisena edicion de " **Los Rencontres Internacionals del Patrimòni Istòric suls Reiaumes Barbares de Roma fins a Toledo** " (sègles V al VII) - del 11 fins al 13 d'octubre
Entre Lopian e Arles aquestas jornadas alternaran visitas e conferéncias sus la question de l'origina de las nacions euro-miegterrancas e l'influéncia per aquestas, las invasions dichas « barbaras » que menèron a la tombada de l'empèri Roman
Mai d'informacions : www.laportadoc.eu

Veronica RYDEZUK

Petaçon, jomai a gratis,
d'escampar pas en camièra
APRENE. MVA n°116 General Marguerite - 34500 Besiers
Tel. 04 67 28 75 36
www.aprene.org

Responsable de publicacion :

Patrici Baccou

Cap redactor : Matèu PRAGOUT.

Mesa en pagina : MP e la Còla

TRAPAT A L'ESCOLA

una logica

« Violeta, perque apoderes lo « s » a la fin de l'adverb ensemble ?

Sabes que l'adverb

es un mot invariable.

Oc, mas quand sem ensemble, sem mai d'un, alara sem al plural ! »

Vaqui lo segond numerò de nòstre jornal. Aquí dedins, vos farem partejar nòstra experïència de l'estagi de caval. Vos contarem las originas de Joan Petit e de la fèsta de l'ase a Ginhac dins Erau. Pels mai golards, i aurà la recepta de la trufada. Vos contarem tanplan la seguida de las aventuras de Petaçon que descobrís Besiers.

Sens oblidar las rubricas : La revirada de la setmana, Trapat a l'escola, Dimars gras mens e De mancar pas.

Bona lectura

La còla tota de Petaçon

Jornal dels Calandrins en formacion Aprene : A1 2013-2014

Petaçon n°2 – 18 d'Octòbre de 2013

Petaçon, jornal a gratis,
d'escampar pas en carriera
APRENE. MVA n°116 General
Margueritte - 34500 Besiers
Tel. 04 67 28 75 36
www.aprene.org

Responsable de publicacion :
Patrici BACCOU.
Cap redactor : Veronica
RYDEZUK.
Mesa en pagina : Melodia BARTHE.

20/09/2013

L'ESTAGI DE CAVAL

Èra pas lo gloriós Andalós, tant ardent ; èra pas la sèla francesa, autuosa e nòbla ; èra pas lo percheron robusta... Èra lo caval blanc de Camarga.

E, òc. Faguèrem de montada camarguesa.

Faguèrem aqueste estagi a la debuta de l'annada. Dins lo solelh, dins la polsa, dins l'odor del caval avèm pres nòstre plaser, avèm afrontat nòstra paur. Fàcia a aquesta bèstia, èrem mes a l'evidéncia del fach que sèm coma dins una còla o dins una classa. Responsables de son bon funcionament, mas amb de personas que vòlon pas anar, forçadament, coma lo caval, dins lo meteis sens. Coma far ? Vòli avançar, e el, preferís pastrar ! Me sembla de li balhar de consignas claras, mas el, compren pas, o vòl pas comprene ! Mas lo cadre èra idilic. Lo temps doç de la debuta de la davalada, los bosquets e l'èrba saborosa (es co que Jarjaï e Tavan me diguèron). Los cavals son mai que polits. Nòbles !

A la fin de l'estagi sèm polses, alassats e salats. Contents o decebutos. Decebut al fons de nautres, benleù ? De nòstre imatge ? Sèm luènh del monde del paréisser. Una polida leiçon d' umilitat.

Montarem encara sul caval ? Ieu, sabi pas, benleù. De tot biais, admirarai totjorn aqueste animal plen de noblesa, e que ressembla estranhament a l'estre uman. Èra una bona experiéncia, plan rica.

Mercé Eric. Mercé Amandina.

DE MANCAR PAS

Dobromila PACHLOWSKA

Bal : - amb lo grop «Hèsta deu Lées» lo 2 de novembre a partir de 19h a Anoye (64)

Aperitiu-cantèra a 19h puèi repais a 20h + Bal amb Pass'Aires e d'autras animacions.
Mai d'informacions : 06 79 69 57 68.

- **lo dissabte 26 d'octobre a partir de 19h a Sant Girona (09)**

Serà un bal per la «Nuèch de la Trad' 2013» a Floirail al parc de las expausicions. Lo programa : 19h-21h Trad'aperitiu. Bal trad' avec lo grop Dus. 21h-23h Garric. 01h-03h : Duo Brotto Lopez.

Concerts : «LA MAL COIFFEE» lo divendres 25 d'octubre a Milhau (12)

«La Mal Coiffée» es un grop de polifonias occitanas.
Mai d'informacions : <http://www.maisondupeuplemillau.fr/>

Contaira : Monica BURG

Se passarà a Saint Paul la roche (24) a la sala de fèsta lo dissabte **26 d'octobre** o a La Teste de Buch (33) a la sala Zik Zak lo dimenge **27 d'octobre**.

Concert : SONDOC Lo divendres 25 d'octubre a 20h30 a Negrepelisse (82) / 5€ /

Es un grop de cants polifònics occitans. 5€ -- Gratuit pels mainatges.
Mai d'informacions : Associacion Antonin Perbosc 05 63 03 48 70 leo82@orange.fr
www.leo-oc.org

Melodia BARTHE

trapat a l'escola

Aquò se passèt pendent la segonda setmana de mon abaudiment. Èra la recreança del matin e un pichon dròlle de 4 ans que se sonava Arnaud me demandèt :

«Perqué sès mai granda que las regentas ?»

Li respondèri : «Perqué dempuèi que soi pichona mangi fòrça sopa , se vòls devenir grand tan coma ieu , te cal far parièr»

Veronica RYDEZUK

CRIDA

Sabi pas mai çò que vòli.
L'amor es pas una vida.
Tota la nuèch quand me dòli
Degun respond a ma crida :
Morirai en Barbaria
Sens cap poton de femna.
Perqué soi en Argeria?
Mas perqué lo meu còr petna?
Ara me cal far la tria
Coma lo caval sens retna.
Deman la sal de la tèrra
Va florir sus la calada.
Lo buòu trigòssa la fèrra
Quand l'aucèl pren sa volada.
Passa la nau de las armas
Que jamai geta l'ancora.
Coma las rómechs son larmas
Cercarai pas mai l'amora.

Joan Bodon
L'Arbatach (Argièr), ivèrn de 1969-70

L'amor es coma una amora, te caldrà a cada còp
te far ponchar los dets, avisa-te que lo temps per
que las plagas se tanquen es long, e lo plasèr de
la sabor de la frucha plan cortet.

Matèu PRAGOUT

LA FÈSTA DE L'ASE

Cada annada, mos cosins e mas cosinas se preparan e van festejar la fèsta de l'ase. Es una tradicion perque la grand dempuèi quelques annadas a la costuma de participar a aquesta fèsta. Los pichons de ma cosina an los uèlhs meravilhats. Es un moment de jòia, de descobèrta de l'istòria del vilatge e l'escasenç de retrobar los amics o la familha. Seguís l'istòria.

La velha de l'Ascencion, a 19 oras, l'ase respond a l'apèl del tambor en capechant d'una fenèstra de l'ostal de la comuna. Lo lendeman, a la sortida de la granda messa, lo curat e los clerjons lo van quèrre dins son «ostal de familha». A pas drech a la benediccion mas a una bèla escapada per la ciutat.

Al son dels pifres e dels tambors que jògan sa marcha, caracòla en ensajant de «Nhacar» las gents que s'afanan lo long del trajècte o en fenhant de manjar la civada que lo menaire li prepausa dins una banasta de cintas. Darrièr l'ase, un acabaire, sosten la coa. Dos portaires amagats jos sa rauba blava gingan.

Originalament, sa toison èra cobèrta de flors e portava la mencion «Ex antiquitate renascor» (renaissi de l'Antiquitat). Mai d'un favorit (lo de la Ròsa, lo de la Ginesta, lo Bandereau...) e tota una pantalonada de falsees-oficials fasián l'acompanhada per entonar de plaça en plaça la cançon de l'ase.

Parallèlament, sul planòl, se debana lo Sennibelet qu'es lo simulacre de combat entre un grop de Ginhaqueses e un Sarrasin emborrat de palha, de lana e de cuèr per resistir als còps de trintanel.

Laura AUBARET

Adam, Nostra -Dòna de París, musèu de Cluny

LO TEMPS DE LA FRUCHA

Lo carnaval ! Avèm, tot escàs, 250 jorns avant Dimars gras! Mas, pel moment la tèrra, abans de se colcar dejós la doça coberta de fuèlhas, nos balha sas darrières fruchas. La frucha...

Aparentament, lo primièr vestit de l'òme (aprèp lo terrible accident) èra una fuèlha de figuiera, que la tradicion populara e iconografica trasformèron en fuèlha de vinha. Remarcatz, las dimensions son pas las meteissas, pas brica.

Hum, aquò me daissa, cossí se ditz en francés, mitat-figa mitat-rasim..

Los rasims, quora d'aur, quora violeta, simbolisan per lors colors lo passatge de l'estiu a la davalada.

Lo jaune (aur) espremis la poténcia del disc solar. Aquesta color es l'atribut dels emperaires e dels reis.

Lo jaune es, tanben, la color del plen estiu, de la plenitud, de la sèga e de las fruchas; dins la liturgia, dels jorns de las grandas fèstas.

Lo violet es fach, a parts egals, de roge e de blau. Lo violet es adonc lo simbòl d'una fòrça viva, mas atenuada, coma los darrières rais del solelh colc. La figa, violeta, es l'arquetipe del cicle vegetal complit. La figuiera es filha de Demeter, divessa de la sèga e dels produches de la tèrra.

En associant lo jaune e lo violet, las figas e los rasims, s'exprimís la descreissença del solstici de solelh de l'estiu e la venguda de la davalada.

Mas...

Vòli pas getar la poma de la discòrdia, mas lo monde es pas sonque lo mediterranenc.

Alara..., la poma... Lo simbolisme d'aquesta frucha es rica. N'i a una, fòrça sabenta, qu'es tombada als pès de Newton e inspirèt la lei de la gravitat. Sens parlar de *The big Apple*, la poma cruscada dins la Biblia. Sorga d'embestiaments ! Lo fruch de l'Arbre de la Coneissença del Ben e del Mal devén, d'un còp, lo simbòl de la coneissença e de la libertat. Hercul, (sa onzena proesa), conquereguèt la poma d'immoralitat que li permetèt de descendre als infèrns e remontar viu. Pensi a la poma que ten Afrodita amb la gràcia femenina e que contrasta amb la poma de Carlemanha, lo simbòl del monde.

E la pera ? La pera simbolisa, per sa florison blanca, la lutz de la luna, lo simbòl eternal de la feminitat. Sa forma evòca (vagament !!) aquela del còs femenin.

Bon.., amb tot aquò anam pas demandar de peras a un pibol (remarcatz, i a una expression meteissa en Polonha).

E puèi.., la pera.., es ben bona...

Dobromila PACHLOWSKA

L'istòria de JoAn PetiT

Al l'Edat Mejada, lo Joan Petit èra lo paure que deviá rusat per far viure la familha. Quora se fasiá prene èra botat sus la ròda al mitan de la plaça del vilatge pr 'amor qu'aquò balhava una bona leisson per qual volriá faire parelh. Alara, lo Joan Petit, se fasiá rompre. Lo borrèl s'armava d'un baston e li copava totes osses un per un. Lo suplici èra tal que de veire los membres sautar, se podiá dire que dançava lo suplicitat.

E tanben, en 1643, a Vilafranca de Roèrgue , Joan Petit, cirurgian e dos amics èran al cap de las revòltas popularas: los Croquants. Capitèron de batèstas mas se faguèron prene pel governaire de la Provincia e foguèt romput sus la ròda. Aquí seriá nascuda l'istòria de Joan Petit.

PaTriCia LAYBROS

L'ISTÒRIA DE PETAÇON : episòdi 2

Petaçon es dins lo tren e dormís. Se desrevelha, sortís a la gara de Besiers e decidís de passar jos lo tunèl que se tròba en fàcia. Sul camin, i a un colcavestit que pudís coma el. Pr'aquò l'òme li pareis simpatic e decidís de li parlar. Lo colcavestit li conta la legenda del tresor de Besiers qu'es protegit pel Camèl que demòra al clastre de Sant Afrosi. Per trapar lo tresor, deurà recuperar lo mot de Santa Clara qu'es amagat dins una torre de la catedrala de Sant Nazari. Aquesta li permetrà de dubrir la boca del camèl ont i a la clau del còfre a tresor. Petaçon passa per un jardin que se sona lo Platèl dels Poètas decorat de mantunas estatuas. Aprèp arriba dins una granda avenguda orlada de platanas e tròba l'estatua de Pau Riquet qu'es lo fondator del Canal de Miègjorn. Petaçon qu'es un pauc piòt lo pren pel Manneken-Pis e comença de se solatjar. Los gendarmas arriban e li corrisson aprèp. Petaçon arriba tot desalenat a la catedrala, roge coma un pebròt mas i a un problema, a lo vertige , e pòt pas explorar las torres. Alavetz, decidís d'anar veire lo camèl sens lo mot de Santa Clara. Arriba al clastre e quand vei la boca del camèl oberta amb la clau al fons, met son det dedins e còp sec la boca se tampa. Se tròba amb lo det cunhat.

Melodia BARTHE e Veronica RYDEZUK

Vaqui la recèpta de la Trufada.

Es una recèpta de lo Naut Auvèrnhe. Seria nascuda al moment de las Estivas. Es lo periòde ont los vaquièrs pujavan las bèstias dins la montanya pendent 4/5 meses.

Demoravan dins de burons. Lor principala activitat consistissiá a la molza de las vacas e a la trasformacion del lait en fromatge: lo Cantal. Los biais de conservacion essent ilimitats, los vaquièrs menavan amb eles de las trufas. E a priòri, prenguèt pas plan longtemps per qu'un d'eles aguèsse l'idèa de mesclar la toma (etapa importanta de la trasformacion del lait) a las trufas.

Per 4 personnes.

1 kg de trufas
400/500g de toma fresca.
Qualques bocins de ventresca
1 culhièra d'òli e un pauc de crema fresca.

Copar las trufas en finas rondèlas. Copar la toma en bocins pichòts (daissar a la temperatura ambienta)

Faire tostar la ventresca sens la cramar. La tirar de la padena e botar la culhièra d'òli per arrestar la coeson. Botar las trufas, salar, pebrar e cobrir. Daissar sul fuòc doç. Bolegar sovent, puèi trencar las trufas amb una paleta. Un còp cuècha, arrestar lo fuòc. Botar la toma, mesclar un pauc, cobrir e esperar que lo fromatge fonde. Sus un fuòc viu pausar la padena. Botar un pauc de crema fresca, faire daurar e servir lèu lèu. S' es capitada lo fromatge farà de fials!!!

Patricia LAYBROS

La revirada de la setmana

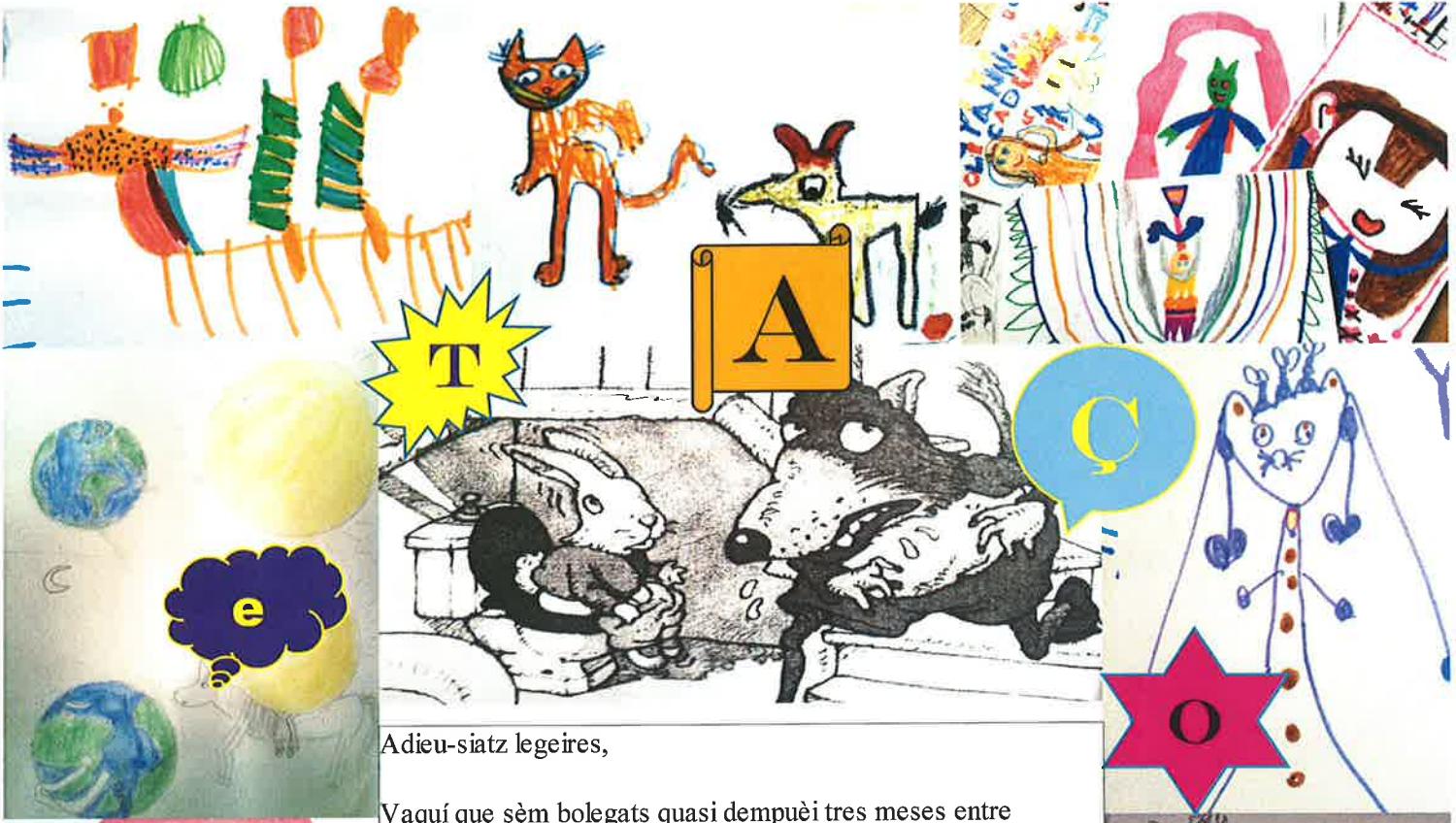
«FADA» en francés

«Fada». Dins França tota, l'utilisam amb plaser. Fa cantar las cigalas dins nòstras aurelhas, sentís bon la lavanda, nos rescalfa amb lo solelh benfasant. Nos fa cabussar dins lo sòmi doç de la Provença de Pagnol, amb l'accent cantadís de Marius e de Fanni.

Mas que vòl dire lo mot : fadat ? Aqueste mot es un derivat del latin que significava qualqu'un de « simplet », « nèci ». Mas, sa significacion fada, faguèt contaminada, en occitan, per l'emplec del verbèn enfadar - « emmascar », « embreissar », e per son adjectiu enfadat - fadièr, meravilhós. Nos venon del mot latin fata - la deessa del destin (fatum vòl dire lo destin en latin). Aital, un fadat pòt èsser qualqu'un d'emmascarat, enfadat, o de nèci. Alara, lo «fou» (fòl) utilisat en francés, deuen «tocat», «encantat» per la fada en occitan.

Dobromila PACHLOWSKA

Adieu-siatz legeires,

Vaquí que sèm bolegats quasi dempuèi tres meses entre Besiers e las escòlas. Nòstre pichòt viscut escolar creis. Avèm de mai en mai de causas de partejar amb vosautres. Sabètz cossí far lo vin ? Qualques unes d'entre nautres lo sabon ja ! Sénher Petaçon nos seguirà coma de costuma. Vos balharem la recèpta de cosina que faretz pas jamai. Contarem amassa los jorns abans lo carnaval.., e es pas tot ! En un mot, vos convidam a la lectura de nòstre tresen « Petaçon ».

A vosautres...

La còla de Petaçon

E subretot nos agradariá de vos veire totes per la nòstra Batejada que serà lo **dimars 17 de decembre**.

**Amb la preséncia especiala de
MAURESCA FRACAS DUB**

3

Jornal dels
Calandrins en
formacion
APRENE1
2013/2014.
Novembre

A SABER ■ es un pichon teatre de papièr

CÒP DE CÒR

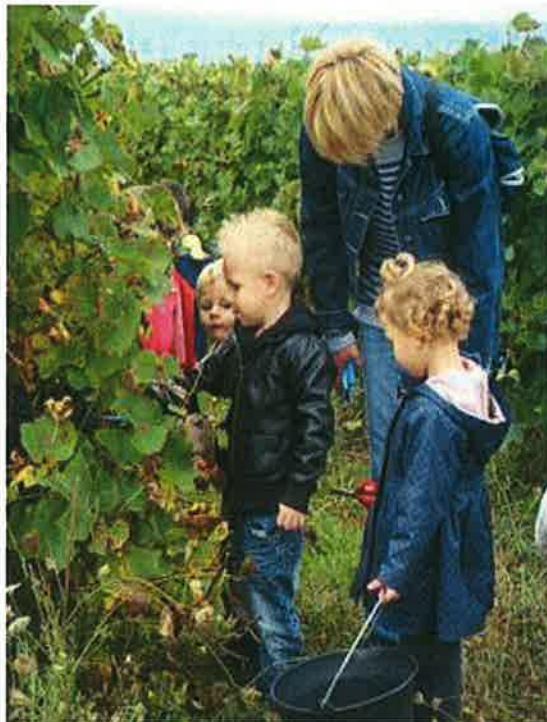

D'origina japonesa, «lo kamishibai» es un pichon teatre de papièr. Lo principi es que los pichons an l'imatge mas pas lo tèxte. Aqueste esplech correspond a totes los cicles de la classa primària. Es un supòrt fòrça interessant que permet als enfants de prene la paraula en public e de los far trabalhar tanben sus las questions de vocabulari.

Faguèri mon abaudiment dins una classa de pichona e mejana seccion e presentèri als enfants un kamishibai « La bicicleta a Valentina». Èra un conte enumeratiu, cortet amb un encadenament de situacions e de personatges que se tornavan trapar fins al desnosament. A partir d'aquesta istòria,

DESCOBÈRTA ■ seguir las diferentes etapas de la vendémia

LA SORTIDA VENDÉMIA

Lo divendres 27 de setembre, prenguèrem lo bus per anar a la vinha «biologica» a Jonquièra. Faguèrem una sortida amb las doas classas: la classa *caval* e la classa *eriç* a la proprietat de Garança. La velha, Felip (lo regent) me mandèt per corrièr electronic lo programa de la sortida. Los mainatges foguèron repartits en grop de set dins de talhièrs differents. La jornada èra plan organizada: lo matin, devián far los vendemiaires e seguir las diferentes etapas de la vendémia.

Comencèron per se metre en grop e anèron amb lo ferrat jos la vinha per far tombar lo rasim amb lo cisèu o las mans. Al cap de 10 minutats, quatre còlas se desrepartiguèron en portaires de

rasim: recuperèron los rasims e los menèron als triaires dins de ferrats. Los triaires s'ocupèron de desgrunyar lo rasim dins los ferrats. Una altra còla de faunhaires deguèt faunhar lo rasim per ne far sortir lo chuc. A la debuta, i aviá sonque doas volontàries per dintrar dins la semal e faunhar lo rasim amb los pes pròprios. Ensagèron aquela novèla experiéncia e lor agradèt fòrça de marchar sul rasim. Aprèp, lo volián far totes tanben. Se netejavan los pes e s'eissugavan amb la servietta. Enfin, la còla filtratge deviá desseparar lo chuc de la raca e o metre dins de ferrats. Amb los embucs, versavan lo chuc de rasim dins de botelhas o bidons. Las metèt de costat dins la classa per que lo vin fermentésse.

Lo tantòst, faguèron lo torn de la proprietat per assistir als diferents talhièrs: sonh de la vinha (diferents tractaments segon las sasons), geometras (calcular lo nombre de pès de vinha e la susfàcia de la vinha en mesurant l'escartament entre los pès e los rengs), vesita de las vinhas (talhada e salvatja atal coma una soca mutanta), filme questionari (visionar lo filme e respondre al questionari en francés) e plantas de la vinha (tractament en biodinamia e las maquinas, tastar lo vin). A la fin de la jornada, èran contents e fièrs de lor trabalh.

Laura AUBARET

ANECDÒTA ■ lo pichon qu'èra segur de son mot

Trapat a l'escola.

Èra del temps d'una sequéncia de francés. Lo tèma portava sus la fonetica. Los pichons devián trapar de mots e al meteis temps picar dins las mans per gardar un ritme. La sesilha en question èra suls mots que s'acabavan en “èl” coma martèl . La regenta vegèt qu'un pichon soscava fòrça seriosament e doncas esperèt sa responsa. E alara aqueste diguèt: punta! Sus aquesta error la regenta li diguèt: “es pas una bona resposta”. E alara, lo pichon qu'èra segur de son mot li repliquèt amb d'uèlhs rebotits: “bon! un martèl, una punta!”

L'ai pas trapat ieu, mas tròbi aquò fòrça risolièr.

Patricia LAYBROS

DE MANCAR PAS

BALÈTI

Lo 13 de decembre a 20h30 - «Café Culturel Citoyen» 23 Baloard Carnot 13100 Ais de Provença - 09 72 36 46 47 cafeassociatifaxois@gmail.com

BALÈTI

Lo 15 de decembre de 2013 de 10h a 18h30 - 5, Carrièra Lamartine al café Gascon - 32000 Auch Estagi de cant per dançar (balèti a la votz occitan), iniciacion a la dança amb Sidonie Landrin, diplomada DEM del Conservatori de Tolosa, sus saltas bearnesas cantadas dins lo practique actual.

Debanament de la jornada : 10h00 - 12h30 : estagi de cant, 12h30 : Repais partejat, 14h - 15h30 : estagi de cant, 16h : Iniciacion a la dança, 16h30 - 18h30 : Balèti

BALÈTI

Lo 20 de decembre de 2013 de 21h a 01h – Plan del Jòc de Balon Ostal del Saupre – Mediatèca - 34300 Agde Concèrt balèti amb GARRIC

Matèu PRAGOUT

CARNAVAL ■ *Carnaval serà benlèu ...*

DIMARS GRAS MENS

e amb el un molon de causas se sarren del període ivernenc, e quitament mai del període de Nadal ! Mas cal pas oblidar Carnaval...*Carnaval que benlèu s'amagarà darrièr l'avet de Nadal...* A aqueste període, i a un fum d'avets que se van botar a florir per carrières. De molons d'avets desrasigats de sa terra d'origina se van retrobar per fer la decoracion de vilas de França e de Navarra, per un mes o dos al pus mai !*Mas Carnaval serà benlèu tanben amagat darrièr un Paire Nadal...* a aqueste període i a un fum de paires nadal que se van botar a florir sus totes los ostals de vilas. De Paires Nadal, pas de vertadiers Sénhers, vièlhs amb una polida barba blanca, non ! De molons de paires nadal de plastic que fan paur als mainatges. E ausirem dins la carriera : « Mamà ! I a de cambriolaires aquí !» o «cossi es possible que tan de paires nadal sián de sortida ? I a pas qu'un vertadièr paire nadal papà ?!»... Aquestes paires nadal que se semblan «suicidar» a la nuèit tombada...*Mas Carnaval serà benlèu tanben amagat darrièr un fum de monde* dins los supermercats a ensajar de trapar los presents per èsser pas desbordats a Nadal...Darrièr tot aqueste mond de paréisser, i aura benlèu tanben Carnavals amagats...Amagats darrièr una mameta qu'esperarà davant son fuòc de chiminèia (perque al mes de decembre, la chiminèia serà tornamai animada) qu'un tot pichon mainatge la venguèsse veire per li far un poton... e parlar un pauc amb ela... *Perqu'en esperant Carnaval... podrem nosautres tanben coma el nos amagar darrièr lo mond per far de polidas causas.*

Sèm mai o mens 200 jorns abans Dimars Gras e lo famós Carnaval. Lo mes de decembre va començar

Melodia BARTHE

AVENTURA ■ Petaçon fa una volada tras la granda pòrta

L'ISTÒRIA de PETACON

«Ò diga, camèl, voldriás pas acabar coma ton mestre amb la tèsta copada?» li crida Petaçon per li far rampelar la desaventura de Sant Afrosi. Lo camèl se tanca sus sos pès aparentament pas decidit de largar la premsa de sos dents. Lo petaçon amb un tròç de sas bralhas li ven cotigar las narras. E çò que caliá arribar arriba, lo camèl se met a niifar de mai en mai fòrt. Puèi, dins un grand bruch, esternuda a se'n far petar la garganta. Aquel vent escampa lo Petaçon contra l'orguena de la glèisa. De son cuol fa sonar un grand la bemòl, alara s'avisa qu'es cobèrt de la mèca del camèl mas que dins sa man ten bravament la clau. En daissant sus l'orguena la traça peganta de son passatge, se relèva e comença de voler bolegar cap a la sortida, mas la mèca li pega los pès. Pòt pas avançar mai lèu e lo camèl fa profièch d'aquela situacion en li brançolar sos pès dins lo morre. Lo Petaçon fa una volada tras la granda pòrta de la catedrala e aterrís dirèctament al mitan d'un cortegi funeral. S'apuèja sus las testas de dos enfants de còr per se levar, e per s'amagar dintra dins lo taüc e tampa lèu lèu la planca.

Matèu PRAGOUT

REVIRADA ■ *«Plaît-il?»*

“FAR PIÈTI”

Dic LAUX e LAGARDE: *Faire des courbettes, demander.*

LO TRESOR DOU FELIBRIGE: (Plàti, pèti, èti) : *se soumettre, obeir, faire la courvette, faire sa cour, mendier.*

Aquel francisme balha una polida expression plan imatjada. Solide que poirem lèu s'imaginar una còla d'un vilatge de per aquí se trufar gentament d'un que vendriá d'endacòm mai que respondriá a lo que li parla en patois: "Plaît-il?" Se fasèm venir, benlèu que se lo poirem veire levant lo det coïc en disent aquò. E qu'aprèp una digestion lingüistica, s'emplèna uèi en i fasent referéncia per dire d'aquel que ne fa un pauc trop, qu'es plan manierós per demandar quicòm sens i venir: "ò! Arrèsta de faire plèti!"

Matèu PRAGOUT

Petaçon, jornal a gratis, d'escampar pas en carriera. APRENE. MVA n°116 General Margueritte – 34500 Besiers.

Tel: 04 67 28 75 36 / www.aprene.org

Responsible de publicacion: Patrici Baccou. Cap Redactor: Dobromila Pachlowska-Daumay amb l'ajuda de Patricia Laybros
Mesa en pagina: Matèu Pragout

La recèpta de ma grand

Peitrina de vedèl farcida

- Laura AUBARET -

Quand èri pichona, passavi mas vacanças en cò de ma grand. Jogàvi amb los amics defòra. Ma grand preparava lo repais e la bona odor sortissiá de la cosina e perfumava la carriera. Arrestava pas de romegar quand i aviá quicòm que trucava amb sa recèpta. Aquela recèpta la vos balhi :

Ingredients per 6 personnes:

- 1kg 300 de peitrina de vedèl de farcir.
180 g de peitrina de pòrc.
250 g de talon de cambajon.
150 g d'espinacs en branca.
Jolverd (10 brots).
Mica de pan.
Una ceba.
Un uòu.
Una culhiéra de formatge raspat.
Una granda culhiéra de crèma fresca.
4 culhiéras d'òli.
Sal e pebre.
250 ml d'aiga.

Còire al forn la peitrina de pòrc dins un pauc d'òli.

Apondre l'aiga, lo sal e lo pebre.

Picar la ceba.

Fregir los bocins dins un pauc d'òli.

Picar lo jolverd e las brancas d'espinac finament.

Picar grossièrament e a despart la peitrina de pòrc, lo cambajon, la mica de pan banhada dins lo lach.

Mesclar totes los ingredients picats amassa.

Apondre lo formatge raspat, la crèma fresca e l'uòu.

Salar e pebrar.

Preparar lo forn, termostat 8 (240 °)

Farcir la peitrina de vedèl amb lo mescladís obtengut.

Cósir la peitrina.

Rotlar e ficular la peitrina.

La metre dins un plat. Salar e pebrar.

Cobrir d'òli e d'aiga. Enfornar 15 mn a 240°. Baissar a 210° (termostat 7) e daissar còire 1ora15.

Virar la peitrina farcida aprèp una ora.

Son per ieu de bons sovenirs d'enfància. Ma grand a ara 92 ans, a pas mai la volia per far la cosina, mas me balha totjorn de conselhs per cosinar : es darrièr ieu, me susvelha per veire s'ai plan crompat los bons produches, e s'embufa quand fau pas cò que cal.

Los convidats verds

- Patricia LAYBROS -

Abans Nadal me soi passejada dins las classas differentas. Cercavi los signes de la fèsta qu'aprochava.

Vegèri de saps ...

Es risolièr : pensi que cada sap pòrta la marca de la classa.

N'ai vist un de plastic. Èra ordinari. Mas la tòca èra que los mainatges menen un objècte de decoracion de lor ostal. Los enfants se son preses al jòc amb estrambòrd. Lo sap foguèt lèu un pauc trop cargat, mas amusant.

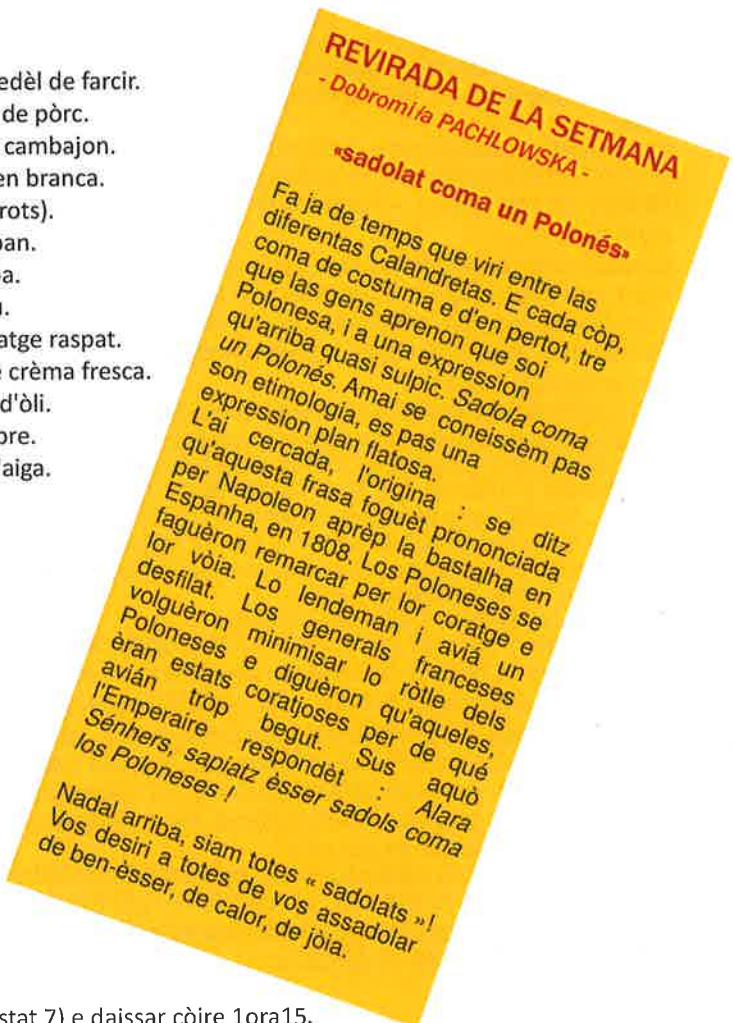
N'ai vist un autre. Polit, natural. Sentissiá fòrça, fòrça bon. Pas trop grand, just coma cal.

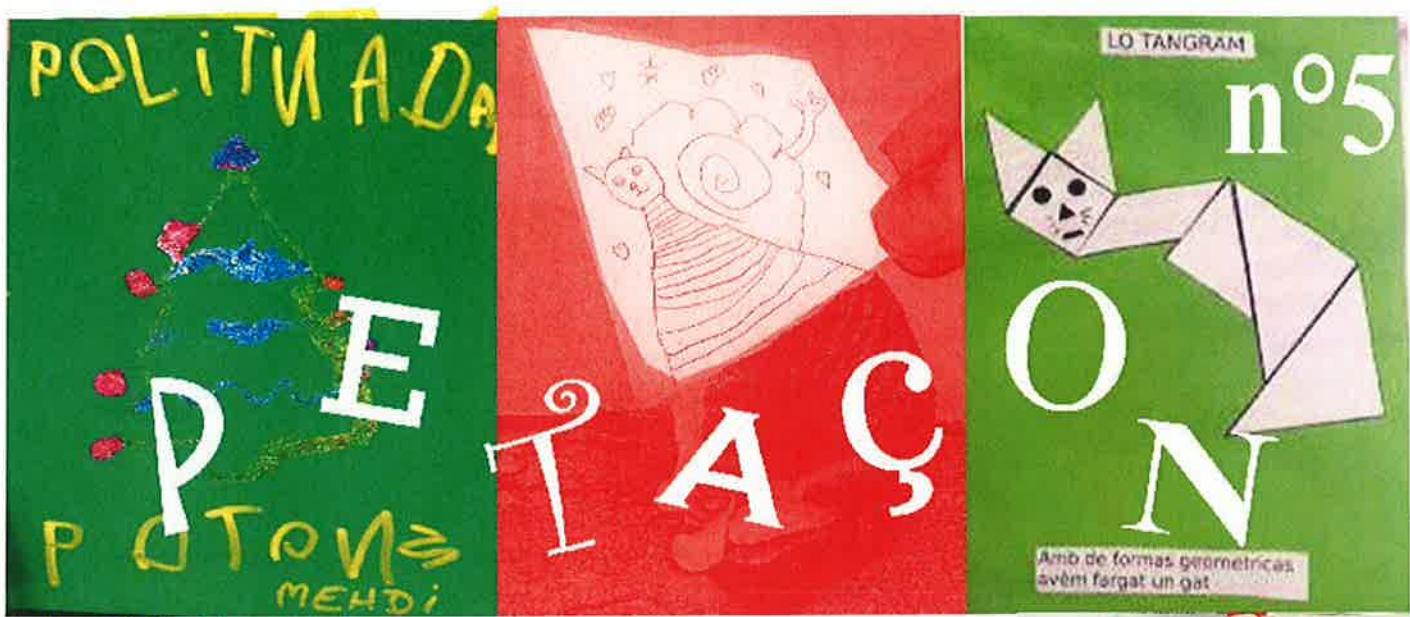
Èra decorat amb de las bòlas e de las guirlandas. Aviá una tenguda polida, fièra.

Enfin, ai crosat sus mon camin "LO" sap. Al dessús de son soc aviá mantunas branques d'un verd escur e d'un verd clar. Se mesclavan dins lo lum. A flor e a mesura que l'arbre preniá de nautor, las buscalhas devenián de mai en mai fines e leugièras per s'acabar per un creis jove e fragil.

Èran las emprentas de las mans de totes los de l'escola. Las dels adultes e las dels enfants.

Foguèt lo sap lo mai polit e lo mai esmòuguent.

Cars legeires,

La còla Mauresca vos desira una bona e polida annada 2014.
Nos sèm plan emplenats de gras mentre las fèstas e avèm encara temps cap a la fin del Carnaval.
Traparetz doncas aquí de recèptas.
Mèfi que lo ventre s'espete pas e atencion tanben de solhar pas aquel jornal amb las micas.

Petaçon, jornal a gratis,
d'escampar pas en carriera
APRENE, MVA n°116 General
Margueritte - 34500 Besiers
Tel. 04 67 28 75 36
www.aprene.org

Responsable de publicación:
Patrici BACCOU
Cap redactor : Laura AUBARET
Mesa en pagina:Veronica RYDEZUK.

QUIN POLIT MESTIÈR

Del temps de mon estagi de modul 1, trabalhèri amb la classa de CE2-CM1-CM2. Dins l'encastre de l'annada A. Camus (2013), faguèrem la compreneson d'un tèxt, un extrach de *La Pèsta*. Èra una sesilha fòrça agradiva e interessanta. Avèm explicat, tanben, que Camus èra un «nobliste». La noción de prèmi Nobel serviguèt de subjècte per la discutida filosofica de la sesilha seguenta. Contèrem l'istoric del Nobel e que lo prèmi es *balhat cada annada a una persona que portèt lo benfach lo mai gran a l'umanitat*. Expliquèrem son importància. A la fin de la sesilha, los enfants escriguèron un pichòt tèxt : *A qual e per de que balhariái lo prèmi Nobel ?* Un fum d'enfants de la classa lo balharián a lor mamà. Caliá plan argumentar :

... *lo decerniriái a ma mamà per que fa la vaissèla tota la santa jornada...*
... *li lo balhariái per de que me fa los presents...*
... *per de que me fa la quicha als lardons...*
... *per de que me fa de potons...*
... *per de que m'aima ...*

Ni aviá dos que decernirián aqueste prèmi a lor regenta.

Aprèp la correcccion dels tèxtes, tornèrem explicar de que vòl dire *l'umanitat e lo benfach*. E que benlèu nos caldriá veire mai luènh que nòstra persona, mai luènh que la quicha als lardons...

Èran d'acòrdi. Mas me venguèt una pichòta de CE2:

Sabes, Dobra, ieu, lo prèmi Nobel, lo balhariái a ma sòrre. Perdeque ma sòrre granda es bona per tot lo monde : per ieu, pels cochavestits, per mai febles... Ma maire, ela, es bona per nosautres. Mas soi pas segura que ma maire « aime l'umanitat ». Soi pas segura que ma maire pòrte lo benfach a totes, als arabs per exemple... Es per aquò qu'ai causit ma sòrre, ela, si que fa lo benfach a tot lo monde, a l'umanitat tota! ..?

Quora perdèrem, nautres, los adultes, la clartat de la pensada, la franquesa de dire las causas simplament ? Quora lo « politícamenter corriècte » escuriguèt nòstre lengatge ?

Quin polit mestièr !

Dobromiła Pachlowska

DIMARS GRAS MENS ...

Lo 4 de mars serà lo dimars gras. Aquò vòl dire qu'es la darrièra linha drecha abans Carnaval. Serà temps lèu de preparar son cançonièr, son desguisament en agachant plan d'èsser pas reconegut. Lo primièr trapa-te que s'anuncia serà lo 15 de febrièr pel Carnaval de Carcassona. Solide que n'i aurà de bandas carnavalencas, qual i serà, degun o sap pas!

Trapat a l'escola: Lo Paire Nadal seriá geek?

Èri a agachar lo dessenh de F. per preparar lo tèxt causit. Li mostrèri de tròçes del dessenh en demandant: « E aquò de qu'es? » Me diguèt : « aquí es lo paire Nadal dins son carràs ». E coma èri a li demandar çò qu'èran las linhas darrièr el, me respondèt : « Aquò qu'es son GPS ». Me demandi encara uèi se son aparelh ten una aplicacion per veire los que son braves e los que lo son pas.

Matèu PRAGOUT

LA GALETA DELS REIS

Vos vau contar cossí ai fach la galeta dels reis amb una còla de CE1 a l'escòla.

Per aquesta recèpta, vaquí çò que cal :

- una còla d'onze mainatges de CE1
- una boita amb siëis uòus (mas ne cal sonque 3 per la recèpta)
- doas pastas fulhetadas redondas
  - 125 gr d'amètla en polvera
  - 125 gr de burre fondu
  - 125 gr de sucre
  - una fava.

Menar la còla tota a l'entorn d'una taula, e se lavar las mans. *Mèfi, quand viratz lo robinet d'aiga cauda, l'aiga l'es, cauda !*
Balhar las pastas a dos mainatges e lor demandar de las desrotlar.

La pasta demòra pegada al papièr.... las dificultats començan.

Balhar la fava a un mainatge e li dire de far pensar a tot lo mond que la cal botar dedins al bon moment. *Trapi pas mai la fava, doncas preni çò qu'ai jos la man : una pèrla.*

Demandar al mainatge de plan netejar la pèrla que farà ofici de fava.

Demandar a un mainatge de pesar lo burre e de lo far fondre (al micro-onda). *Lo burre a trop fondut, es « una aiga de burre » dins una assieta plata... Malaisit de lo prene per lo metre dins l'ensaladièr sens ne versar de pertot sus la taula.*

Demandar a un mainatge de pesar lo sucre. *Viri l'esquina per apondre lo burre dins l'ensaladièr (cf l'estapa d'abans). I a de sucre pertot sus la taula... Botar lo sucre dins l'ensaladièr amb « l'aiga de burre ».*

Demandar a un mainatge de bolegar lo tot. *Fa de movements brusques e l'aiga de burre mesclada al sucre ensaja de sortir del contenent.*

Demandar a dos mainatges de copar dos uòus dins l'ensaladièr. *La boita d'uòus se trapa pel sòl, los uòus tanben mas urosament los 3 uòus per la recèpta son salvats ! Dos son dins l'ensaladièr a se far bolegar e un autre dins un pichon bòl que servirà per daurar la galeta à la fin.*

Far dobrir lo saquet de 125 gr d'amètla en polvera per un mainatge e lo botar dins l'ensaladièr. *Lo temps de netejar totes los uòus jos la taula, i a un pauc d'amètla en polvera sus la taula...*

Demandar a aquel que bolega de bolegar totjorn per plan mesclar.

Botar la primiera pasta fulhetada sul plat del forn, vojar la preparacion de l'ensaladièr dessús. Demandar al mainatge « responsable » de la fava (*la pèrla*) de la botar dedins.

Demandar al mainatge de botar la segonda pasta dessús amb l'ajuda d'un o dos camaradas. *I a quicòm que truca, la pasta vol pas téner dessús. Tota la còla bota la man a la pasta per capitar... leu comenci a me pausar de questions... de que se passa aquí ?*

Pegar los bòrds de las doas pastas entre elas. *Los bòrds se destacan a mesura que los mainatges las pegan...*

Los bòrds son pegats, manca que de passar lo rós de l'uòu sus la galeta e de far de dessenhs dessús amb un cotèl.

Botar al forn e sentir la bona odor sortir d'aquel.

La galeta dels reis es prèsta per èsser manjada. Humm, i a un pichòt trauc dedins...?!

Mas de que s'es passat vertadièrament pendent la confeccion d'aquesta galeta... Ai vist a la fin de la jornada un tròc de la galeta se passejar dins lo corredor... Èra Sénher Petaçon munit d'un capa d'invisibilitat que m'aviá seguit dins mon modul. Èra aquí, a Tolosa... e ai compres ! Èra el ! La disparicion de la fava, l'aiga cauda, lo sucre sus la taula, lo burre trop fondu, la boita d'uòus pel sòl, los movements trop brusques, las pastas pegadas o despegadas, l'amètla en polvera e lo pichon trauc dins la galeta...

Aprèp quelques setmanas passadas al lièch a causa de sa malautiá, Sénher Petaçon anava melhor, aviá envelope de véser cossí se passava per nosautres dins las classas e de far coma de costuma de pichonas galejadas...

Mas lo principal a reténer d'aquesta recèpta son pas totas las malparadas qu'aguèrem mas lo gost de la galeta e lo plaser de la far amassa... Quitament amb Sénher Petaçon...

Melodia BARTHE

Lo mot de la setmana: PANTAISS

Lo pantais al sens primièr es çò que fasèm en sòmi. I a de bons pantais, per exemple se pantaissem de quelques polidas femnas (o ben òmes) o que sèm a trobar d'argent pel sòl, o mai que mai tot çò que podèm pas aver dins la vida vidanta, e que la nuèch al fond del lièch devien possible. Mas i a de marrits pantais, de cachavièlhas, per exemple quand los pès venon trop pesucs per córrer mentre que sèm perseguits per un gigant o un banquièr... Emai per perlongament, designa tanben lo qu'es un pauc fòl o qu'es totjorn a veire la realitat d'un vejaire diferent, amb de poesia. Un agach de la vida diferent, quasi absurd que permet de sortir un pauc de la nòstra vida trop reala.

Matèu PRAGOUT

LA FÈSTA DEL JORNAL

Tre setembre, cada classa deu bastir son propre jornal. Cada setmana del mes, lo dimars, los mainatges fan un dessenh contat. Aprèp, lo divendres, del temps de la causida del tèxt, vòtan per lor tèxt preferit. La setmana d'aprèp, illustraràn lo tèxt causit.

Los tèxtes son de naturas differentas : dessenhs contats (castèl, mirga o poma) o sortidas (mercat cobèrt, piscina, vendémias).

Fèsta del jornal mens un jorn : lo dijous, los enfants assetats a l'entorn de taulas dins la classa, participèron a l'elaboracion e a l'acracatge del jornal.

Fèsta del jornal : divendres foguèt lo grand jorn per las classas. Presentèron lor jornal als autres. Los enfants foguèron plan afiscats.

Un CP presentèt lo jornal de la classa : mostrèt la cobèrta e legiguèt un tèxt.

La campana marquèt la fin de la recreacion. Foguèt l'ora de la fèsta. Se faguèt defòra e de taulas foguèron dispausadas dins la cort.

Los regents e los legeires de cada classa s'assetèron suls bancs. Los enfants s'assetèron pel sòl. La presentacion començèt amb la classa de la pichona seccion. Un pichon mòstrèt los dessenhs (tèma de Nadal per exemple) e lo títol : «lo jornalet».

Aprèp, venguèt lo torn del CP. Capitàt plan sa lectura e sa presentacion del jornal : istorias golardas. S'acabèt per la presentacion d'autres jornals : «Lo pòrtavoz n°9» e «Lo messatgièr».

Aprèp cada presentacion, poguèron pausar de questions o far de remarcas.

Foguèt un pauc long pels pichons e dificil per eles de demorar assetats longtemps.

La presentacion dels jornals s'acabèt amb lo gostar. Serviguèron a beure als enfants. Se passegèron dins la cort per distribuir de bonbons e de còcas.

Aguèron pas lo temps de dançar.

Foguèt fòrça agradiu de participar a aquesta fèsta e de veire la jòia exprimida pels enfants fàcia a lor trabalh.

Laura AUBARET

FUSILHATS PER L'EXEMPLE

L'Estat e las collectivitats territorialas son a preparar lo 100en anniversari de la debuta de la Guèrra Granda, me sembla indispensable que los que foguèron fusilhats per l'exemple sián pas desmembrats.

Aqueles òmes foguèron executats somàriament, lor reputacion foguèt prautigada e solhada.

Uèi, eles tanben, e benlèu mai que los autres, meritan nòstre omenatge.

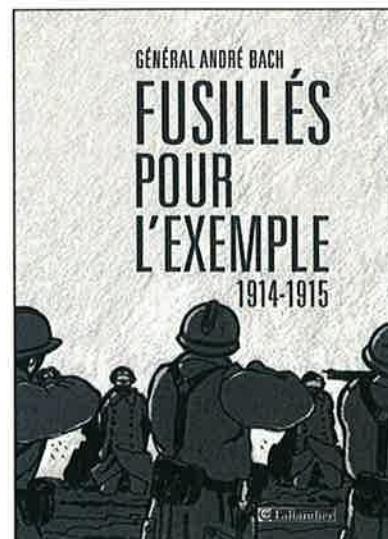
Del temps de la Primiera Guèrra Mondiala, 2 400 soldats franceses foguèron condemnats, apuèi de jutjaments a la buta buta e arbitraris, per refús d'obeïssença, abandon de pòste o motinariás. De conselhs de guèrra especials, instituïts dins l'encastre de l'aplicacion dels decrets del 2 d'agost e del 6 de setembre 1914 apliquèron una sembla «justícia» accelerada e salvatja. Caliá faire d'exemples e impausar una disciplina de fèrre per fin que los òmes vengan carn a canon sens rebecar.

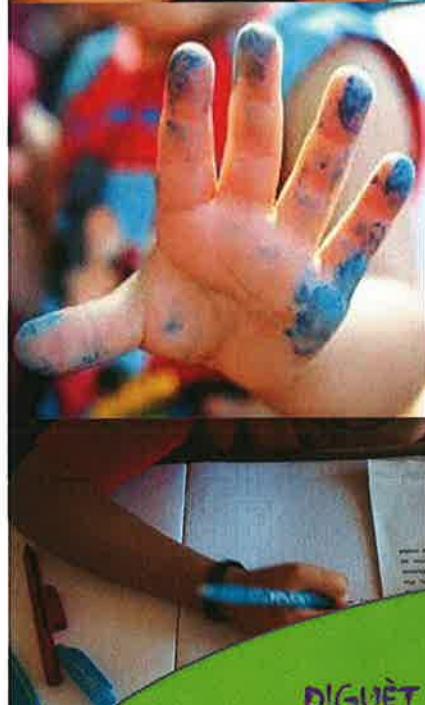
Sus un front qu'èra vengut un òrre carnièr, d'òmes aguèron paur, refusèron de partir a l'assaut, de tuar, o encara d'obeir a d'òrdres absurdes donats pels d'oficièrs descabestrats.

741 foguèron fusilhats per l'exemple. Èran pas de coards coma las autoritats militarias lo volguèron plan faire creire. Se revoltèron davant lo masèl, e contra los assauts dessenats jos la mitralha.

Lo temps es vengut de reconéisser la memòria d'aqueles soldats qu'anèron fins a l'extrèma limita de lor fòrças e de lor umanitat.

Patricia LAYBROS

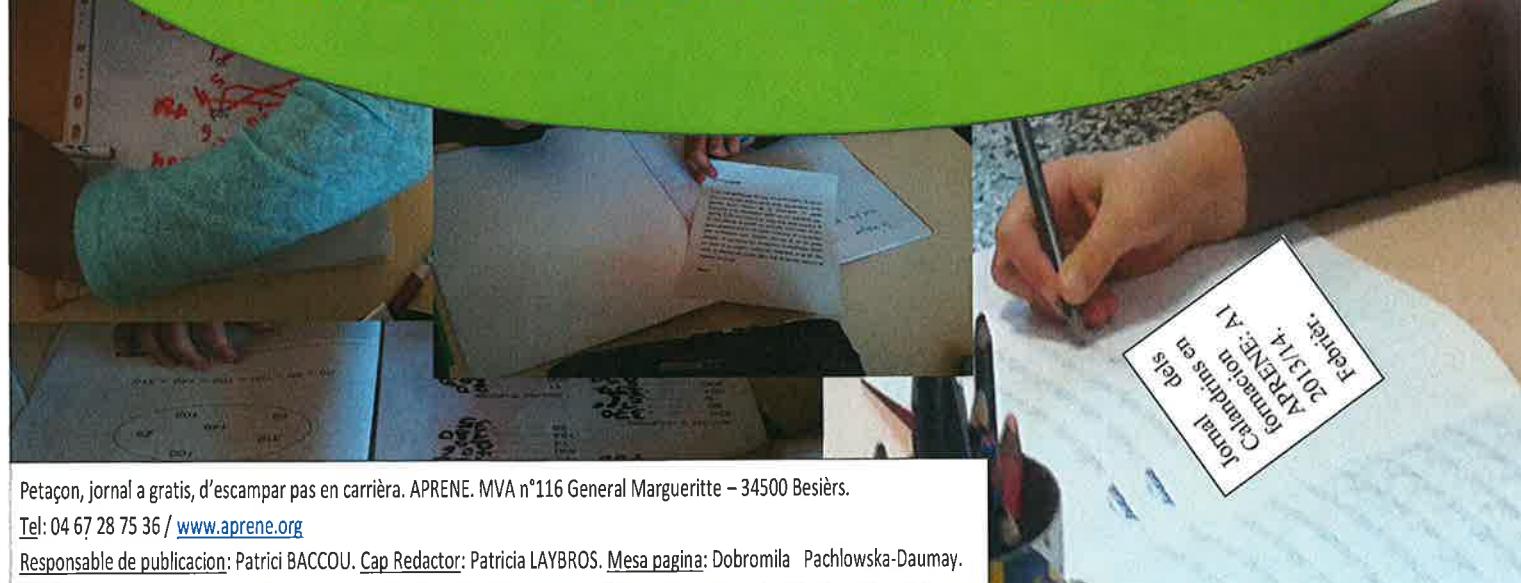
PETAÇON

6

"LA LECTURA ES UNA AMISTAT"

DIGUÈT MARCEL PROUST, DINS SON ENSAG "SUS LA LECTURA".
VAQUÍ QUE SÈM A LA MITAT DE NÒSTRA ANNADA. AMB VÒSTRE AGACH
BENVOLENT. CAMINAM PER LAS VILAS, LAS ESCÒLAS, LAS CLASSAS.
ENCARA UN CÒP. AVÈMI ENVEJA DE PARTEJAR AMB VOS ÇÒ QUE SÈM, ÇÒ
QUE PENSAM. A PARTIR DE "LOS PICHONS ARTISTAS DE LA MEMÒRIA". A
TRAVÈRS "MEMENTO DEL CARNAVAL", "JASEMIN" FINS A LA "CHINA". VOS
BALHAM LAS BELUGAS DE NÒSTRE VISCUT, DE NÒSTRA AMISTAT.

A SABER CONCORS « Los pichons artistas de la Memòria»

Es un concors organisat pel Ministèri de l'Educacion Nacionala de la Defensa e l'ONACVG (Ofici Nacional dels Ancians Combatents) per commemorar lo Centenari de la Primiera Guèrra Mondiala. Es dobjèrt a totes las classas de CM dins las escoles publicas o privadas jos contracte. L'objectiu es de far passar als mai joves la memòria dels combatents. Los escolans que participan al concors devon produsir un «quasernet de guèrra illustrat» que conta la vida d'un «Pelut» dins lor canton o familha.

Lo projècte viscut per la classa ont se debana mon segond modul

La regenta e la classa creeron un questionari difusat al prèp de las familhas . Lor demandèron se aviá agut de «Pelut» dins lor familha, s'avián d'informacions sus el, se demoravan d'objèctes e se los podián prestar a la classa. La recòlta foguèt fòrça rica : baioneta alemanda, medalhas, pichon obús, letras de Pelut, cartas postalas d'epòca. La classa faguèt una mòstra sus totes los documents balhats, se sona «La Granda Collecta de la classa», en rapòrt a la Granda Collecta Nacionala.

De mai, gràcia a la resulta de l'enquèsta, la classa a causit un «Pelut» e va retracar son istòria dins un album. Lo «Pelut» causit veniá d'Ardecha, foguèt tuat dins la batèsta de Soma en 1916.

A partir d'aquò, un grand travalh de recerca se metèt en plaça : suls sitis oficials, a partir dels documents balhats (letras d'epòca). La classa agèt tanben l'astre de resconstrar un descendant del «Pelut».

Totas las informacions trapadas seràn estudiadas e serviràn de basa a l'escritura del tèxt de l'album que parlarà de la vida del «Pelut» : dins las trencadas, sas batèstas, sas nafraduras. Coma es un concors nacional, los tèxtes seràn escrits en francés a l'excepcion de las pensadas del «Pelut» que seràn en occitan, per plan mostrar que la lenga a l'època èra viva.

Puèi, los enfants deuràn illustrar los tèxtes de l'album. La regenta agèt tanplan l'idèa de realizar un CD amb d'enregistraments amb l'adjuda d'un papà d'escolon que trabalha dins l'audiovisual. Aquí dedins i aurà de lecturas faitas pels enfants de las letras escritas pel «Pelut» estudiadat, de bruches d'una tropa de soldats que marchan e de tròces de musica realizats pels enfants (clarineta, saxofòn, guitarra).

Los sons e musicas presents dins lo CD faràn resposta a l'album. Per cada ilustracion, i a la creacion d'un son o d'una cançón que correspond. L'album e lo CD son complementaris. Lo projècte es realizat a cent del cent pels enfants amb l'ajuda de la regenta.

Es un biais transversal e original d'estudiar, d'avancar dins los aprendissatges. Gràcia a aquestas produccions, los enfants afortisson las nocions en istòria, desenvolopan las competéncias en escritura e francés, descobrisson las tecnicas de sonorizacion e trabalhan las Arts Visualas.

Tot un fum de travalh en perspectiva per un projècte remirable.

Veronica Ryde Zuk

VIATGE La China

Pendent mon modul, travalhèri amb los enfants sul novèl an chinés.

Descobriguèron a travèrs d'imatges la fèsta dins las carrièras.

Vegèron cossí las gents èran mascaradas e los elements d'aquesta tradicion.

Faguèri mai d'una sesilha: d'en primièr lor expliquèri cossí marchava l'astrologia chinesa e segon lor annada de naissença dessenhèron e escriguèron lor signe en chinés.D'unes foguèron pas contents d'èsser tesson e volián cambiar d'annada de naissença.

Per demorar amb la cultura chinesa, faguèron un tangram: devián tornar far un chinés segond l'imatjariá anciana (capèl...) amb de pèças geometricas.

En arts visualas, lor prepausèri de far un marca pagina amb d'un costat un personatge chinés de

colorar e de l'autre costat lor prenom d'escriure en calligrafia chinesa segon lo modèl. Se passèt plan e una dròlla diguèt «es trop fastoche!».

Per acabar amb la tradicion d'aqueste país, lor balhèri d'informacions sus d'elements que representan la China: lo drapèu, la localisacion sus la mapa, la capitala, los espòrts practicats, los animals protegits (pandà), los monuments (temple, la granda muralha), las invencions o produccions (masca, risièra o ceramica). Aital descobriguèron una autra cultura amb diferents biaisses. Lor agradèt fòrça.

Laura AUBARET

CARNAVAL Memento per una istòria de CARNAVAL

Ai prepausat pels enfants una istòria de carnaval que se mescla amb l'istòria de la mesura del temps. Vaquí ciò que balha, mas coneissètz benlèu ja....

Per la comptar cal remontar als temps de Babilòn. *Lo calendier es pas encara pro precís per comptar los jorns de l'annada. Fa qu'i aviá de periòdes que semblavan existir pas. Èran de jorns que podián pas comptar per d'aqueles de l'an passat mas qu'èran pas encara de l'an que ven.* Dins aquell tròc d'annada, los ròtles s'inversavan: los mèstres venián esclaus e los esclaus mèstres. Un rei de quincalhetà èra causit d'entre los prisoniers e passejava per carrièra en fasent figura que faga caud en plen ivèrn. *Puèi venguèt lo periòde Roman, ont càmbiaron de calendier, passeron de 10 a 12 meses. Lo dieu Janus a dos morres l'un tornat vèrs l'an passat, l'autre cap a l'annada venenta.* Las fèstas d'inversion èran multiplass. Per exemple per las Calendas: se dançava desguisat, d'unes amb de pels d'animals, d'òmes se desguisavan en femnas e invèrsament. Per las Saturnalas, los mèstres servissián de vin als esclaus e - cambiavan de vestits.

T. MAKOWSKI «DZIECI»

Totas aquellas fèstas son demoradas a travèrs los sègles. Quand lo crestianisme se metèt en plaça pauc a pauc, ensagèron a la debuta d'enebir aqueles rites pagans. Mas lo pòble continuava de festejar, alara lo papa decidiguèt d'integrar aquellas dins un calendier crestian. Es la batejada de carnaval amb son nom que coneissèm ara (Carne Levare), lo darrièr jorn ont se podiá manjar de gras e de carn avans de començar lo caresme.

A aquel periòde la particion de l'annada en calendiers càmbièt. Lo calendier Julian èra lo qu'èra emplegat cap a 1532. Aquel calendier aviá una manca, cada millenari perdiá 8 jorns. Lo que ven apuèi se sòna lo calendier gregoriano. Es el que fa los 364 o 365 jorns qu'emplegam encara uèi.

Mas las datas de las fèstas crestianas se fixan amb las fases de la Luna (a la gròssa 40 jorns) e se repartisson a l'entorn de Pascas.

Lo Carnaval pauc a pauc comencèt de venir un espectacle mai qu'una fèsta. Amb las populacions de mai en mai creissentas de la vilas, las tradicions comencèron de cambiar. Fan ara de grandas paradas, ont de personatges gigants son montats sus de carris e los espectadors son de costat per agachar passar... Vesèm dins de vilas mejanas tanben de patrons d'usina que sponsorisan los carris.

Carnaval es lo que viatja lo mai, se va passejar dins d'altres païses de religion crestiana. Va en America: Brasil, Colombia, Venezuela, Argentina e dins d'altres regions del mond.

Per acabar tornem a la mesura del temps.

Ara qu'avèm d'ordenadors e que podèm calcular lo temps amb precision (relotgièr atomic), las segondas son plan comptadas. Mas lo movement de la Tèrra ralentis cada jorn, fa que res se pòt pas comptar exactament. Per exemple per tornar trapar l'ora exacta cal apondre de còps que i a una segonda entre las autres. Aquelas segondas se sònan segondas intercalares. Ne cal 2 per annada (cap al 1 de julh e lo 31 de decembre).

Aquò vol dire que demòran encara de pichòts troces de temps que podèm pacientament amassar per tornar faire cada an la fèsta del Carnaval....Saique inventarem lo nostre de calendier, un jorn !

CULTURA Jansemin o Jacme Boèr

Aviái enveja de vos far partejar un pichon tèxt e un personatge que m'agradan.

Coneissi Jacme Boèr ditz «Jansemin» dempuèi que soi tota pichona, perque dins ma vila i a una plaça que pòrta son nom. Mas l'ai descobèrt mai recentament. Es «l'òme occitan» de l'ostal, de ma vila : Agen... E los 13-14-15 de junh festejarem lo 150en anniversari de sa mòrt (per mai d'informacions : <http://occitan-touareg.over-blog.com/>). Doncas vos vau un pauc parlar d'el, de Jansemin...

Jansemin nasquèt lo 6 de març de 1798 e moriguèt lo 4 d'octobre de 1864 a Agen. Èra un perruquièr e poëta gascon Jove, escriu de cançons e de poëmas e los recita a sos clients. Encoratjat per d'amics puèi per de criticas, escriu d'òbras mai importantas, utilisant l'occitan. Li balha una impulsion novèla. Grand contaire, fa renàisser la poësia populara occitana. Sas diferentas òbras son recampadas dins sos quatre «*Papillòtos* » (1835, 1842, 1854, 1863). Se Jansemin se ditz gascon, son òbra es redigida en lengadocian dins lo parlar d'Agen.

Vos vau presentar un pichon passatge d'un de sos poëmas , un poëma que m'agrada particularament perque parla de la meuna Garona, del canal del miègjorn (a Agen i a un endroit qu'aimi que se sona «lo prat del pont Canal» es l'endroit ont vau quand ai enveja de somiar, de pica-micar amb mos amics, me passejar, per un concèrt un còp per an... i a una polida vista sul pont canal) e parla tanben de la vila de Besièrs qu'es la meuna per aquesta annada... e d'aqueste òme qu'ai descobèrt a la debuta de l'annada : Pau Riquet... Vos daissi descobrir aqueste poëma :

PÔL RIQUET A LA BILO DE BEZIÈS.

(Lou 12 decembre 1847)

D'estatuyos pertout se maston et luzisson.

Lou temp sur elos passo et, debàt soun traval,

Sus malbres encrumits plà de noums s'escantisson :

Mais de la tiò, Beziès, n'en sarà pas àtal.

Dins milo ans, sous brigals pùyràn jouncà la tèrra,

Que lou noum de toun fil sarà luzen enquèro.

Lou noum de Pôl Riquet, jamàt nou sarà bièl.

Aquel noum èro lèt ; la gloriò l'a feyt bel.

[...]

Et la jùyno Garôno amistouzo, sans digos,

Sàuto soun aynado en passan.

Et sous dus bras s'alougon tan,

Que tôcon las diòs mèrs. Las diòs mèrs sount amigos

Et trôcon taleù tout ço qu'an.

Beziès, ma Muzo te saludo !

Glòrio, glòrio à toun fil ! D'autres hômes, praciù,

An daychat, abàn el, mày d'uno ôbro que biù.

Nâdo, coumo la siò ; del cièl semblo nascudo.

Pôl Riquet, d'un bras fort, dabàn la Franço mudo,

Sèudet soun gran traval al gran traval de Diù.

30 AGEN — La statue de Jansem

Melodia BARTHE

RECÈPTA DEMANDADA, RECÈPTA PARTEJADA

Lo mofle al chocolat

"Prenètz de chocolat perque la companhiá mai marrida vos paresca bona."

Dòna de Sévigné

Ço que cal : 200g de chocolat, 200g de burre, 4 uòus, 300g de sucre, 125g de farina.

Trencar lo chocolat, copar lo burre en troçes. Los far fondre docetament dins una caçairòla.

Dins un ensaladièr mesclar lo sucre, la farina e los uòus, puèi apondre lo chocolat e lo burre fonduts.

Vajar la preparacion dins un mótle, burrat e farinat.

Enfornar lo pastisson e lo far coire 20 minutás a 175°C.

Res de mai aisit !

Mas.., mèfi ! Tre que la crosta comença a cracinar, cal pausar ta man dessús e sentir lo pastisson bolegar dejós los dets.

E aquí, lo sortir sulpic sens esperar !

Vaquí la recèpta del mofle, partejat amb tant de plaser amb una còla adorabla. Espèri ne vos far encara !

P...ETAG'ON

Camèra al ponh, sèm devenguts realitzors per un còp, o vos contarem. Parlarem de Mistral a Carcassona, puèi d'un jòc nissart reïnventat. Vos regalaretz d'aprestar la recèpta de la setmana e de legir los mots qu'avèm pescats per vosautres. Aquò dich, desiram que la prima espelisca, e que sentiscatz lo vent que fa fiblar la cana sens pas jamai la trenca. De Besiers, la còla tota.

n°7

L'ESTAGI AMB LOS FF

Faguèrem un estagi de lenga a Puègserguièr amb la còla dels formators en formacion del temps de la primièra setmana de las vacanças escolaras. La tòca d'aquel estagi èra la realization de filmes.

Tot lo mond participèt per far la cosina, recaptar o far la vaissèla. Èra la vida en comunautat.

Las còlas se metèron al trabalh per fargar lo scenari es a dire cercar lo tèma, lo luòc e los personatges.

Èra un polit endrech enrodat de garriga ont i aviá fòrça farigola o romanin per far d'infusions o per far la cosina.

Lo dimars de ser, descobriguèrem un art marcial sonat lo kendo. Agèrem una demostracion d'aquel art marcial: cridavan fòrça e portavan la tenguda de combat.

Lo dijous de matin, acabèrem los filmes. Una còla podiá far un bestisièr amb las sequéncias viradas mai d'un còp perque arrestavan pas de rire.

Lo tantòst, coneuguèrem los noms dels filmòts: lo pastís, la vièlha que voliá pas morir tant aviá de causas d'aprene, lo pepin, occitangyl.

Preparèrem lo repaïs per reçaupre lo grop e los convidats.

Lo dijous de ser, lo grop los Farfadòlis venguèt jogar de la musica e cantar.

Dancèrem las danças tradicionals coma la dança de l'ors...

Aprenguèrem a dançar las danças tradicionals. Se dançavan a dos o en grop en forma de ronda. Aviá pas jamai dançat de danças tradicionals. Foguèt per ieu una descobèrta e un grand plaser de poder bufar un pauc e de se cambiar las idèas.

Nos mostravan los passes, i aviá de danças aisidas de dançar e d'autras mai complicadas.

Foguèt un bon estagi ont aprenguèrem de causas mercé a Margarida Urroz e ont posquèrem a l'encòp far la fèsta .

LAURA AUBARET

TRAPAT A L'ESCÒLA

UNA FRASA

- «- Diga-me, alara, per que comença una frasa.
- Una frasa comença per..., per..., euh... S'acaba per lo ponch.
- Solide. Mas per que comença ?
- Comença..., comença..., per una grrrra..., euh..., per una ennn..., una ADULTA !!!»

LAGUI

Regenta, Carementrant a brutlat, mas mon lagui es totjorn aquí...

AFROSA

Al Cossí vas una drolleta, fòrça polideta, se planhís :

Fau nívol, per que Th. a dich que soi la mai afrosa de l'escòla !!!

Lo pichòt en question respond, picat sul talh, amb indignacion :

E, non !! Es pas verai !! Ai jamai dich que sès la mai afrosa de l'escòla ! Ai dich que sès la mai afrosa de la classa !!

UNA INSTITUCION DE MAI

Cada còp que la classa de GS-CP dintrava de la cort i aviá un fum de planhes : aquel m'a tocat lo cuol, aquel m'a balhat un còp de pè, aquel m'a agachat d'un biais pas trop agradiu, aquel m'a fach fòrça dòl als pès...

Abans de rampelar que lo cal dire al moment de conselh, m'ocupèri dels *nafrats, estropiats e tustats*. Alassada, disiá : e vaquí qu'anam dobrir lo quasèrn de dolenças. Un jorn, tot anava plan : Pas cap de blaus ni de *nafras*, ni d'*ofensas*. Miracle !

A la fin de la jornada, totjorn al Cossí vas, un pichòt diguèt : vau pas plan per que avèm oblidat d'obrir Lo Quasèrn de Dolenças.

Dobromiła Pachlowska

OMENATGE

Lo 25 de Març de 2014, los escolans de la Calandreta Pech Mary de Carcassona rendèron omenatge al Frederic Mistral.

Lo 25 de març de 1914, Frederic Mistral morissiá dins son ostal de Malhana. Frederic Mistral es un grand òme d'Òc que saupèt defendre la lenga e balhar vam al movement, per son òbra literària : (Mirelha, Lo Poëma dau Ròse, Calendau...), lexicografica (le Tresaur dóu Felibrige), etnografica (Museon Arlaten). Son accion determinada, reconeguda internacionalament (obtenguèt lo prèmi Nobèl de 1904) mòstra totjorn los camins de seguir per conéisser, comprene, faire viure e progressar la cultura occitana dins lo concèrt, lo respècte e lo dialòg de las culturas del monde.

A Malhana e dins plan de vilas d'Occitània, aquel jorn, un omenatge foguèt rendut a sa memòria.

A Carcassona, un recampament se tenuèt a 10 horas del matin travèrsa Frederic Mistral, per un moment de lecturas e de cants : Magali, la Copa santa e Lo galerian. Los escolans de la Calandreta Pech Mary rescontrèron las classas bilingüas de Berthelot, lo grop vocal Cossí que siague (Fasètz la Lenga en Cabardés), lo Cercle occitan del país de Carcassona, l'Institut d'Estudis Occitans e totes los que volguèron marcar lor estacament a la lenga e a la cultura d'Òc. Malgrat la marcejada partegeron aquel moment de cant amb los que sabon que la lenga nòstra e lo solelh, los avèm dins lo còr.

PATRICIA LAYBROS

UN JÒC TRADICIONAL REÏNVENTAT : UN MESCLADÍS ENTRE LO PILO E LO PICHAK

Lo pilo es un jòc nissart. Sembla que son nom venga del mot «pila», una de las fàcias d'una pèça de moneda. Se ditz qu'es un marin de Marco Polo que tornèt aquel jòc de China, puèi se tòrna trapar a Nissa pendent la segonda guèrra mondiala. Se jòga a aquel epòca amb de vielhàs pèças de 25 centimas qu'èran demonetisadas. La granda mòda foguèt de 1950 a 1965. Se podiá veire de pertot de mond que jogavan al pilo. Dins aquellas annadas foguèt enebit dins los licèus e quelques escòlas. Puèi lo jòc desapareguèt pendent mai o mens 20 ans cap a 1987, ont se debanèt lo primièr campionat del mond de pilo. Se jòga amb los pès e los genolhs e non pas amb lo cap, nimai amb las espatlás... Cal joglar en fasent rebombir aquela pèça traucada equipada d'un volant. Lo terren fa mai o mens 6 m x 6m e 4 cercles son traçats dins cada canton. 2 còlas en diagonala se passan lo pilo per que tombe dins un dels cercles de la còla advèrsa.

Nosautres dins la classa de cicle 2 e 3 nos sèm inspirats del pilo e del «pitchak» per faire una mescladísса entre los dos. Per lo realizar cal :

- de cambra d'aire de velò
- 1 rondèla
- de fial (o d'elastic)
- 1 sac de plastic (lo mai fin possible)
- de cisèls
- 1 briquet

En primièr cal copar de cercles dins la cambra d'aire (entre 15 e 20 a pauc prèp). Faire una mena de braçalet en enfilant los cercles dins lo fial. Puèi copar lo sac plastic dins la forma que voldretz (siá triangle siá carrat). Botar una de las extremitats dins lo trauc de la rondèla. Far un nos o dos per que lo sac s'escampe pas. Çò melhor es de cremar la partida amb lo nos puèi de l'escrachar pel sòl, çò que farà que la susfàcia serà planièra. Envirar lo braçalet a l'entorn puèi sarrar lo mai fòrt possible. Aquò balharà un pilo melhorat pels pichons, per de que la cambra d'aire permet que lo pilo rebombisca mai. Ara, podretz l'anar ensajar per carrièra, mancarà pas d'estonar lo mond. Vos demòra de los convidar puèi de montar lèu un campionat comunal, departemental, regional o inter-escòla.

Ressorgas : <http://www.avantipilo.com>

Matèu PRAGOUT

LA MÒNA DE MAMETA ELISA

La Mòna de mameta Elisa

Coma las fèstas de Pascas arriban, aviái enveja de vos far partejar la recèpta de ma gran e en meteis temps de vos far descobrir (per los que coneisson pas) una tradicion pè negre. Es una recèpta transmesa de mameta en mameta. A l'origina la còca ven del canton d'Alicanta en Espanha. Son los migrants espanyols qu'o porteron a Oran. Normalament, lo nom del fogasset se ditz Mòna mas en França es mai coneugut amb lo nom Mona. La prononciacion foguèt cambiada pels pès-negres d'Alger. Es important per ieu de vos balhar la recèpta, fa partida de mas rasigas. Es un clinhèt a la cultura pè-negre, sovent descridada e malmenada pels conflictes istorics.

Ingredients per 6 personas :

1 kg de farina
1 saconèl de levadura fresca
1 pecigada de sal
5 uòus
250 g de burre
una pèl de lemon e d'irange
lo juc d'un irange
250 g de sucre
1 rós d'uòu
grans de sucre

Debanament de la recèpta :

- 1) Prendre una conca e aprestar lo levam amb la levadura, 250g de farina e un pauc d'aiga. Pastar tot aquò e daissar de costat fins qu'aja doblat de volume.
- 2) Del temps, prendre un ensaladièr per mesclar los uòus, lo sucre, lo burre fondut, las pèls de lemon e d'irange , lo juc d'irange, la sal e çò que demòra de farina. Pastar encara pendent 10 minutats fins que la pasta devenga lisa e que pegue pas mai als dets. Puèi, apondre lo levam a la pasta e daissar pausar tot aquò una nuèit sancera dins un endreit fòrça caud (se que non coflarà pas).
- 3) Lo l'endeman, tornar pastar per desgasar. Far 4 bolas e las blanquir amb lo ros d'uòu batut amb un pauc d'aiga. Dessenhar una crotz amb los cisèls e metre los grans de sucre (i a una varianta : metre un uòu a la plaça dels grans de sucre)
- 4) Las plaçar sus una placa garnida de papièr sulfurizat e coire a 180°C – termostat 6 pendent 30 minutats. Susvelhar la coeson. Se i a besonh las cobrir amb de papièr d'alumini e verificar amb la cima d'un cotèl (Ma gran me contèt que menava sa Mònà a coire en cò del fornièr que cosiá las Mònàs totas del quartièr. Un còp las Mònàs cuèchas fasiá coma un desfilat de las veire totas polidas e pasmens totas diferentas).
- 5) Ara es lo moment de la manjar, regalatz-vos plan, bon profièch.

Veronica RYDEZUK

TRAPAT A L'ESCOLA

Trabalham sus las capacitats en matematicas amb la classa de GS-CP.
Sèm a trasvasar d'aiga d'un recipient (un grand gòt) dins una botelha d'aiga.
Dins un saquet, darrièr mon esquina, ai portat un embut per simplificar lo transvasament . Demandi als mainatges s' existís pas un instrument que permetriá de plan trasvasar sens botar d'aiga pel sòl...

Un mainatge lèva la man e ditz «Un entonnoir !». Li demandi : « E cossí se sona en occitan ?». Un autre mainatge lèva la man : «Sabi !Un mantèl negre !» ...

Melodia BARTHE

PETAÇON, jornal a gratis, d'escampar pas en carrièra. APRENE. MVA n°116 General Margueritte – 34500 Besiers. Tel: 04 67 28 75 36 / <http://www.aprene.org/>
Responsable de publicacion: Patrici BACCOU. Cap Redactor: Matèu PRAGOUT. Mesa en pagina: Laura AUBARET

Vaquí lo polit mes de mai...

Nòstra passejada nos menarà
al grand mercat de Mesa e cap al
ritme batejant de Joan-Pau Creissac.
Benlèu, a l'azard sus nòstre camin,
traparem un present... Mas abans,
fasèm una virada cap a la bòria
del Trescalan !

La còla tota de Petaçon

Petaçon n°8 – Mai de 2014

Jornal dels Calandrins
en formacion Aprene :
A1 2013-2014

LA BÒRIA DEL TRESCALAN

Dins un primièr temps, rescontrèrem dins la bòria del Trescalan los agricultors de l'associacion RACINES*. L'objectiu d'aquesta jornada èra d'escambiar e de trapar un biais de trabalhar amassa.

Los agricultors menavan la matèria, las coneissenças e lo saber-far e nosautres la pedagogia. La tòca comuna èra de far descobrir e sensibilizar los enfants, a l'entorn d'una jornada, cap a la natura.

Dins un segond temps : la jornada al Trescalan. Tres classes : doas de Gignac e una de Besièrs (siá 60 mainatges del CP al CM2) desbarquèron saquets sus l'esquina per viure la granda aventura e per descobrir nòstres talhièrs ! Nòstres talhièrs s'inspiravan del luòc : la bòria del Trescalan. Mercé a la cooperacion dels agricultors de la bòria, Isabèla e Didièr, poguèrem plan menar nòstre projècte.

Los diferents talhièrs

Matèu- Los paisatges.
Sus sa machina del futur facha de fusta e de plexiglàs, sus tres estatges, los enfants poguèron descobrir tres biaisses de legir lo païsatge en lo dessenhant braç tendut, coma d'artistas.

Dobromila- Al fai de la pèira... del luòc e d'endacòm, los mainatges poguèron descobrir lor importància discreta dins nostra vida vidanta, la construccion d'una paret en pèiras secas, lo gost de l'aiga segon las differentas pèiras, las diferentes pèiras del luòc dins lors usatges...

Verònica- Las plantas e los sens.
Amb l'ajuda de l'agricultritz Natàlia especialista de las flors comestibles, trabalhèron en cooperacion per despertar los diferents sens dels enfants.

Pel biais d'enigmas, los enfants devián descobrir las diferentes plantas en sentir, tocar, observar e tastar.

Laura- Al fai del temps que passa, los enfants descobriguèron lo cicle de las diferentes familhas de plantas, las annalas e las vivaças, amai lors differents usatges : comestibles, culinàries, e medecinalas. Dins lo ròtle de Sherlock Homes, equipats de lòpias... Per exemple : cossí fa la planta per resistir a la calor ?

Melodia- Lo cicle del compòst.

Dins son teatre en plen aire, los mainatges pogueron visualizar l'evolucion de la degradacion de la matèria organica fins a la descomposicion totala que balha lo compòst, tocar las causas que podèm botar dins un compostador e los diferentes microrganismes e descompausors qu'ajudan a la descompausicion. Per acabar lo cicle del compòst, los enfants planteron una grana de capuchina.

Patricia- Dins la calor de la serra, un «moment delicat» pels enfants : la trasplantacion d'ensalada en turra dins un pòt. Amb l'ajuda de diferents pòts testimònisi, los mainatges devián trapar los elements essencials per que l'ensalada visca. Cadun partiguèt amb una ensalada, a cadun de s'en ocupar coma cal a l'ostal.

Melodia BARTHE, Patricia LAYBROS, Veronica RYDEZUK.

* Mas qu'es aquò RACINES ?

«L'associacion RACINES regropo dins una ret regionala, d'agricultors e d'actors rurals desirós de contribuir a l'educacion a l'environament en aculhissent e en partejant lo sens e l'afogament de lor mestier amb de grops d'enfants, de jovents e d'adultes. Atentius a las praticas agricòlas e artisanales respectuosas de la terra e del viu, desiran, per un marchament educatiu, comunicar lor coneissença, lor saupre-far, lor passion dins lo mitan rural.»

Extrach de l'article 1 de la carta de bòries RACINES

LO LIBRE dins l'ESCOBILHA.

Èri a passejar prèp de Pian Cabanas a Montpelhièr, ont dempuèi un moment lo mercat «de las èrbas» (fruchas e legums) pian popular a daissat la plaça a un mercat d'antiquaris que n'es pas gaire pus, quand vegèri de mond acampsats a l'entorn d'una escobilha bèla. Me sarrèri puèi m'avisièri lèu qu'un dels vendeires aviá daissat son estòc de libres ancians. Un fum de mond avián començat de destriar los que li semblaian interessants. E vaquí qu'entre dos libres ancians, te tombi sus un Bodon, un qu'aviá pas jamai legit : « la grava sul camin » ! O prenguèri coma un signe, lo me callá legir absolutudament.

Çò que faguèri sul pic ! L'ai manjat aquel libreton, còp sec ! Me colquèri tard aquela serada, que m'en podiá pas destacar. Un dels capítols que m'agradèron lo mai es lo que conta quand dintra dins la bòria de la filha que li es promesa. Abans de la rescontrar, lo paire li fa faire lo torn de la bòria, li mòstra lo bestial, e tot de çò que li pòt balhar enveja de la maridar, aquela nòvia qu'a pas jamai vist. Li mòstra quitament de loïses d'aur per li faire trestusir un tan polit avenidor...

Autres temps, temps rufes passats, temps campèstres de pauretat...
ara sèm tan rica e sadots que los bons libres coma aqueste los escampam....

Matèu PRAGOUT

LO GRAND MERCAT

Assistèri al grand mercat organizat pels grangs a l'escola Calandreta de Mesa lo divendres 25 d'abril. Èri en responsabilitat de classa. Faguèri pas lo mercat lo matin perque i aviá lo grand mercat lo tantòst.

Èran totes impacients : dins la cort, pendent la recreacion, d'un es me diguèron : « Laura, i a lo grand mercat uèi, avèm fòrça argent ! ».

Los grangs sortiguèron dins la cort amb los afars de vendre. Se metèron jol pati cobèrt.

Èran assetats al canton e esperavan lo fuòc verd per sortir dins la cort. Una dròlla balhèt los pòrtamonedes a cadun. Sortiguèron dins la cort. Semblava un mercat a las piuças !

De dròllas vendián de vièlhas calçaduras, de vestits, de libres, de jòias, d'escapols de gèl dochat idratant, de joguinas...

Un dròlle de CP crompèt tot l'estòc de gèl dochat idratant per sa maire. N'èra fòrça content e fièr. Las regentes e las ajudas mairalas fasián tanben lo mercat amb la moneda de la classa. Los regents e las regentes vendián pas de causas.

Foguèt fòrça agradiu. M'agradariá plan d'assistir a un autre grand mercat.

Laura AUBARET

Pendent mon estagi de lenga en entreprise, ausiguèri parlar d'un poèta, ne vos presenti un poèma.

BESIÈRS

Besièrs sens memòria e sens dignitat
Quand al sègle tresen avètz aparat
Amb coratge bonsòmes bonasfemnas
De la Crosada e de l'inquisicion
Amassadas a vòstra pòrta
Amb eles avètz perit dins lo masèl

E ara es que seriatz pas prèstes
A botar los catares dins lo brasàs ?
O Besièrs ciutat d'antica toleréncia
Qual t'a vist e qual te vei
Non pòt esperar
De la bontat umana.

Joan-Pau Creissac 31 de març de 2014

Joan-Pau Creissac nasquèt a Montpelhièr en 1955. Abans de s'installar dins lo vilatge familial de Montpeyroux. Faguèt d'estudis de letras. A l'ora d'ara, fa lo mestier de vinhairon.

Son òbra es essencialament poètica. Joan-Pau escriu en lenga d'òc, la lenga de sa familia. A lo don de sasir l'encantament de l'efemèr e canta la beutat simple de las causas dins lo lengatge despolhat d'artifici, discretament poètic. Mas lo poèta sap, tanben, far entendre son crit de revòlta.

Dobromiła PACHLOWSKA

Trapat a l'escola

Pichona seccion,

Es la fin d'un talhièr e la regenta damanda de tot recaptar. Ieu torni dire la consigna als pichons de mon talhièr. Totes los enfants partisson endacòm levat un que contunha de manipular.

Ieu, comenci de recaptar. Lo pichon (es un enfant que reprenèm sovent a prepaus de son biais de parlar als autres) me pren lo braç e me crida « C'EST MOI QUI RANGE ! ».

Alèra l'agachi dins los uèlhs e li disi « Òu , parla me autrament se te plai ! » e lo pichon sarra son cap del meu e me crida « Òu, SOI IEU QUE RECAPTI ! ».

Patricia LAYBROS

Lo darríer numerò del jornal Petaçon es aquí, dins vòstras mans...

Veiretz a l'interior d'agaches crosats a prepaus d'aquesta annada... E una polida produccion facha per nosautres al talhièr d'estampariá.

Voliam dedicar aqueste jornal al benvolent e valent Patrici que nos enròda de sa fisança. Son vam nos menèt a grandir dins nòstre caminament de Calandrins... Que serà la nòstra Occitània sens el ? E lo nòstre jornal sens la nòstra fada Amandina ? «Mas, atencion è ! Pas una fadoneta, una d'aquelas moninas-capèl-ponchut-morre-onchut, non pas ! Una fada que li sap far, una fada estampilhada !»*

La còla tota de Petaçon

Jornal dels Calandrins en formacion Aprene : A1 2013-2014

* Terèsa Canet, *Del vent sabent e perpinson*,
Edicion IEO Ostal del libre

Petaçon nº10 – Junh de 2014

I SILREF
INSTITUT SUPÉRIEUR DES LANGUES DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

UNA ANNADA FÒRCA RICA

Mon annada es sus lo ponch de s'acabar e se fau lo bilanç : d'en primièr, faguèri de rescontres umans, doblidarai pas jamai los de la còla d'Aprene 1 perque avèm de ligams fòrts entre nosautres.

Foguèri contenta de tornar trapar Florian Vernet, qu'aguèri en tant que profesor a l'universitat, per nos far la visita de la vila de Besiers amb Patrici Baccou. Las istòrias que nos contava a la fin de sos corses son de bons sovenirs.

Puèi, me rampelarai de mon estagi de caval que foguèt una experiéncia a l'encòp rica e dificila per ieu.

Los corses de matematicas foguèron per ieu un mejan de ne far amb los enfants d'un biais ludic. Se pòdi seguir un jorn la formacion de matematicas, lo farai per aver d'idées de creacion de jòcs a fin d'abordar una noción mai aïsidament.

Aimariái trapar tanben de corses de cant per me far una bibliotèca coma aviam fach a un moment balhat pendent la formacion mas agèrem pas temps de contunhar.

L'aprestatge del talhièr a la bòria del Trescalan foguèt un pauc complicat perque coneissiái pas trop de causas sus las plantas mas a la fin foguèt una bona e rica experiéncia. Aprenguèri fòrça causas e sabi ara reconéisser las plantas dins la garriga. Tornar veire los enfants de la classa ont faguèri mon remplaçament foguèt un plaser.

Aital, visquèri de grands moments, d'experiéncias novèlas coma los estagis de caval, de lenga, la bòria, lo congrès, l'estampariá....

En seguissent l'annada, anèri dins mantunas escòlars e volí mercejar:

Mon paissèl ajudaire per sa fisança, sa paciència, sos conselhs, sas aisinas de travalh (memòris o autra causa)

Ma paissèl Aurèlia per sa disponibilitat, son sorire e sa votz doça per apasimar los enfants.

Ma baile Dalfina per son energia, sa disponibilitat, son sorire, sos conselhs per la votz que m'ajudèron fòrça.

Ma baile Audrey per sa disponibilitat, son escota, son sorire, son vam e sos conselhs sus las aisinas de travalh que pòdi utilzar.

Ma classa de remplaçament per la granda plaça que me balhèt e la capacitat d'adaptacion a una autra persona e de còps a de novèlas activitats e lor costat calorós

Aprene, CFPO e totes los intervenents pel fum de corses, d'informacions e d'ajudas que me balhèron

Mon primièr jorn de remplaçament demorarà dins mon esperit perque descobriguèri los calandrons e lor biais de travalhar. Ai de bilhas gràcies a mos referents dels moduls e del remplaçament per menar la classa, e coma diriá qualqu'un «per ara, es mai polida la vida !» Mercé encara a totes per vòstres encoratjamens e vòstra fisança !

LAURA AUBARET

Cossí far per trapar sonqu'un punt que m'agradèt aquesta annada ?!?!?!

Aquò me sembla malaisit... i a un fum de causas que passan dins mon cap...

La causa que m'agradèt d'en primièr son las classas, los mainatges e lor lenga ! Oà quin espectacle per una calandrina qu'arribava pas de parlar a la debuta de l'annada de véser totes aquestes mainatges parlar coma aquò ! Èri espantada e lo soi totjorn ! E lor biais de far dins la classa, de se prene en carga, de travalhar, de causir...de prene eles meteisses de decisions. Aquesta cooperacion e lo plaser d'estre amb eles...

Aprèp las regentas... cossí poiräi d'oblidar los agaches de Mirelha, Florença, Marion e Sandra... Lor fisança en ieu e en ma pratica (de debutanta !), lors conselhs e lo biais de menar lor classa.

Ma primièra classa... Mos primièrs calandrons... Ma primièra sesilha... Mos primièrs mots d'occitan... Tot aquò ensemble dins una primièra minuta lo diluns 7 d'octobre ... èri a Garoneta e vaqui deveniäi Regenta... Mercé Mirelha per tot, e sobretot la fisança en ieu, qu'es talament granda que m'a portada l'annada tota (l'ai dins un canton d'ieu, pensi que me portarà encara longtemps).

Puèi i a la còla, la meuna còla, amassa avèm fach un brave camin, èra un vertadièr rencontre, una ajuda per la formacion coma a la vida privada... E Besiers, APRENE, lo monde, los intervenents, lors corses, las remeses en question sus un fum de causas, lo jornalet, las sesilhas, la musica de Mauresca, lo travalh fins a pas d'oras de la nuèit e ne passi... Aprenguèri de causas ! Un molon !

Ai botat lo pè dins Calandreta aquesta annada e pensi que botarai l'autre per i sautar dedins encara longtemps ! Mercé al mond qu'ai trapat sus mon camin aquesta annada... èra simplament... de BONUR !

Melodia BARTHE

La meuna annada dins lo caminament APRENE

Pff, es tan malaisit de resumir aquela annada! Ça que la èra plan esquichada e èra tan plena , tan plena. Plena de rescontres... Rescontres amb un fum de monde tant interessants e plen d'ajuda e de vertadièraumanitat. Èri tan luènh de comprene tot aquò en arribant. Pensavi que me caldriá demorar assetat l'annada tota per escotar d'unes que me dirián cossí caliá «faire la classa». Quina rostassa ideologica! Me calguèt tornar metre en question un fum de causas dins mon cervèl. Ja lo biais qu'aguèri de faire la classa coma novelari, malgrat mon sentiment que se passava quicòm de diferent a Calandreta, sens aisinas, sentissiái los meu dòls d'escolan remontar. E ieu, pecaire, de tornar «emplenar las cervèlas» ! Èra rufa l'annada, mas m'a fach crísser, espandir l'agach.

Que totes que participeron a aquela creissença ne sián aici mercejats. Tanben, solide, los mainatges que sovent m'aculhiguèron amb fòrça calor, d'unes còps, passat un temps d'agacha.

Poiräi pas acabar sens mercejar tu e tu de ma còla, amb qual nos sèm sarrats, portats, perlóngats, consolats, motivats.

Matèu PRAGOUT

LA MEUNA ANNADA APRENE1

Manca gaireben un mes e l'annada APRENE1 serà acabada. L'ai pas vista passar tan la formacion èra intensiva. Cò que reteni d'en primièr es la riquesa que m'a portat la formacion. Abans de començar l'APRENE1 aviá d'experiència dins las relacions umanas e lo biais de las federar al entorn de projèctes culturals, mai aviá pas jamai fait classa. Del temps dels moduls e de l'abaudiment aprenguèri un fum de causas gràcia a l'observacion de las regentes referentas. Son de modèles, e me soi noirida de lor pratica per aprene de far la classa. Per ieu existís pas un melhor mejan d'aprestar a menar una classa que los temps passats a agachar las practicas a travèrs totes los cicles. Me soi regalada e contunhi de me regalar de far la classa d'un biais interactiu en daissant los enfants actors de lor aprendissatge. Ai tanben trabalhat sus mon lagui de trasmetre las matematicas e gràcies a la formacion me soi avisada que pòt èstre un plaser de far de matematicas pel biais de desfís o de "ralis" e per ieu es una granda capitada. L'eveniment que me marca tanben es la rescontra organisada amb los agricultors del ret «Racines». Pr'amor abans aqueste rescontre èri pas trop estrambòrdada de resconrar lo mitan agricòl, que mon perfil èra mai que mai ciutadin. Mas de los veire nos parlar de lor especialitat, m'avisièri que totes èran ligats per un punt comun : l'amor e lo respècte de la natura. Lor biais de viure e de se comportar èra vertadièrament en armonia amb la terra, aguèri una revelacion. Aqueste monde aviá tot comprés al sens de la vida quitament se causiguèron un camin pas totjorn ausit e que portava pas gaire de moneda. Las valors que pòrtan son essencialas tan pels adultes que pels enfants.

Lo nivol que rescontri a l'ora d'ara es que per l'annada venenta sabi pas encara a quina salsa serai manjada e quin serà mon repais. Espèri que contunharai lo camin qu'ai començat de seguir.

Per acabar vòli mercejar especialament totes las regentes que m'acompanhèron e me conselhèron cap a mon biais de far en classa.

Corina, ma paissèl-ajudaire : per sa fisança de me daissar «sa» classa en responsabilitat e per m'aver rassegurada cap a mos dobles e mos questionaments perpetuas

Beatritz, ma paissèl : per sa jòia de viure , son sorire e son actitud calorosa cap als enfants

Anhès, ma baile : per m'aver mostrat son biais de far la classa al entorn del questionament e de la manipulacion e per son aprendissatge transversal.

Francesa, ma baile : per sa serenitat e sa doçor que trasmet a la classa.

Veronica RYDEZUK

Istòria de Petaçon – seguida e fin?...

L'avètz segurament vist al Congrès. Lo jorn èra penjat a l'arbre, mas lo ser se desrevelhava per faire la fèsta.

L'avètz vist beure de vin amb nosautres ?

L'avètz vist dormir dins de cambras qu'èran pas la seuna ? L'avètz vist charrar per dire de conariás a los que lo volián plan escotar ?

L'avètz vist dançar la borràia amb Patricia Adam ?

L'avètz vist? Benlèu lo veiretz pas pus....

A acabat lo Congrès totjorn tan lord e pegant. Nos mancarà aquell, lo mandarem faire un torn per lo tornar trapar dins una escobilha a l'entorn de carnaval. O alara per la còla venenta que lo farà benlèu tornar nàisser ?

Melodia BARTHE e Matèu PRAGOUT.

Aquò es fach...

Aquò es fach, una annada escolara quasi acabada, Me soi lançada dins l'aventura APRENE1 sens trop saupre ont metiá los peses, Aviá ausit de causas coma... es una annada fòrça dificila amb una carga de trabalh important e aquò al despens de belcòp de sacrificis de la vida vidanta. Per aquò... insistissi e confirmi... es vertat. Mas atanben qu'èra una annada rica en rencontres e sul plan uman. E aquí insistissi, confirmi e signi puslèu dos còps qu'un.

Foguèt una parentèsi ont daissèri las montanhas mieunas per percórrer lo Sud de Nimes cap a Carcassona me'n caminant per Besièrs e Montpelhièr. Que nève, que plòga, dins la nuèit prenguèri la veitura per aprene una lenga qu'aviá ausit mas que coneissí pas ; per descubrir un mestier que coneissí pas que dins una plaça d'escòlan... i a fòrt fòrt longtemps. Quanh caminament epic!

Coma diríá JF Albert, lo Paissèl Ajudaire lo mot d'òrdre es : « Pas de laguis »

Es simple per gu-el de dire aquò !!! Avètz vist l'Òme cossí es bastit ?

Alèra vertadièrament es terrible d'ausir aquò quora i coneissètz pas res ! E pauc a cha pauc l'esperit se concentra sul ton qu'es doç, fisançós, rassegurant e amb lo temps prenon una autra dimension.

E òc, « pas de laguis » tot se fa !

Mercé JF, mercé atanben a Sofia que pratica la meteissa devisa e qu'a grandament participat al bon debanament de l'annada. Mercé a tota la còla de Carcassona, una escòla bèla de la vida.

Al Paissèl, E. Lhéritier lo Camarguenc, un Cow Boy que romeiga, que gratilhar ont aquò fa dò...e de mai aquò marcha ! Mas nos fa avançar atanben. Un biais de menar, e pas sonque los taurilhons !!!

Lo mot d'òrdre : « Alena »... Vau plan Eric, Mercé enquèra a tu, mercé a la còla tota e a las filhas que fins ara damandan de nòvas mieunas,

Pèire, partisses amb un bon punt d'avança e pas lo mendre. Sès de mon País, de las montanhas mieunas e parlas la lenga del còr mieu. M'enrotières de ta compreneson, portères del sosten e balhères del coratge dins aquel moment lo mai malaisit per ieu.

Lo mot d'òrdre « aprèp la pluèja lo temps bon, tenga plan », Mercé Pèire, a la còla tota e gardi un sorir bèl per Miquèla.

Isabela, la sola Baila dins tot aquò, « Un pauc de doçor dins aquel mond de bestià ».

Preni la calor, la disponibilitat discreta mas fòrta, la sincerita dels mots mas atanben de tota ta persona, Mercé a tu, a la còla tota.

Lo mot d'òrdre « Rassegura te ». Lo meteis qu'Annia ?! Mercé a totes doas.

Per acabar, mercé a la còla Mauresca amb la quala partegèri aquel camin semat d'espròvas, Soi contenta de çò que sèm devenguts.

Lo mot d'òrdre « De qué fasèm ? I anam ! »

Patricia LAYBROS

MON ANNADA : TRES CARAS D'UNA VILA

Per ieu, las tres caras de Montpelhièr son sas tres Calandretas.

Per començar Lepic. Per i arribar : una avenguda de platanas amb las villàs de la *Bèla Epòca* nisadas dins los jardins fresques. **La Palette**, **Le Mondon**, **Les Myrtes**, **Villa Henriette**... Lo refugi de la patz.

E puèi... Lo prefabricat ont los enfants susan de calor a gròssas gotas a partir del mes de mars. E tanben la preséncia de mon paissèl ajudaire, o puslèu la polida plaça que me faguèt dins sa classa pendent son abséncia. M'aculhiguèt amb paciència e atencion. Me disiá, tant professionala coma es: *bufa, bufar.., es pas bon de se prene lo cap, rasssegura-te.*

Mercé Annie, mon paissèl ajudaire !

Dau Clapas. Abans d'i arribar passam per l'ancian barri. «Faubourg de Figairòla». Sentisses aquel vièlh sedaç entre la vila e la campanha que balha enveja de se destendre, mas arribam sulpic sul quartièr. Las escobilhas estripadas, las cagadas sul trepador. E enfin, La Calandreta, solida coma sa còla. E aquí, mon paissèl ! Lo rai de solelh de mon annada. Totjorn disponible, energica, senada e tan benvolenta.

M 'aprenguèt de far fisança a mas ressorgas. Me balha de vam de longa.

Mercé Laurinda mon paissèl !

La beutat del centre, una pichòta «traucada hausmaniana» de l'Avenguda Magalona, la vièlha pèira e los rats que corrisson de pertot - es **Candòla** amb sa cort picònha coma lo mocador. I visquèri los moments d'aprendissatge intensius. Vegèri un fum de causas interessantas e me soi impregnada de la polida energia de mon baile, de son enveja d'anar totjorn mai luènh, de soscar cossí far mièlhs.

Mercé Julia, mon baile.

E enfin Modul 3, **Aimat Serre**, mon ostalada, la classa ensolelhada de Laurença. Lo rire s'i conjuga amb lo trabalh e l'umor.

Laurença. Mon mercejament va mai luènh que l'annada A1. Se soi aquí es merce a tu que me dobriguèsses la pòrta de ta classa quand èri parent de l'escola.

Mercé a tu mon baile, e a la còla tota.

E aquel **PETAÇON** que m'embestiava de longa ! Disiá : *arrèsta-te de trabalhar, vai agachar un film, pren un libre.* Quand escrivíai «**FICHA MENAIRA**» el i bufava dessus e las letres fasián «**M'EN FICHE**». Un matin, a Montpelhièr, en passant plaça de la Comedia, l'ai getat dins la font.

E..., ma Còla, vos mercegi, me mancarez.

Dobromila Pachlowska

LOS PICHÒTS MOTS DE LA FIN PER AQUESTA ANNADA

Los corses de Felip Hammel: déixit, imput, interferéncias, contrastivitat .... son pas de malautiás incurables. Al contrari, siatz pas espaventats mas siatz curioses es apassionant.

Las matematicas de Jany Gibert nos faguèron «bronzinar» los neurònas. Òsca : ara nos agradan las matematicas!

Emilia Hammel: breçats per sas istòrias, cerquèt l'enfant que foguèt en nosautres (quina engenhosetat!)

Roland Pecout, una bibliotèca de cultura e mostrèt subretot un gran umanisme per nosautres e Petaçon.

9H15 la sesilha de PI comença e sulpic presa de paraula de Brigitte o de Richard pel "ieu dins la classa" dins la confidencialitat 10 H50 fin del "ieu dins la classa" cal arrestar sulpic pauza 11H00-12H15 monografia: lo temps es cronometrat.

Amb Mila Sindel, dobertura sus un mond que foguèt pas totjorn accessible per nosautres mas amb son *feeling* e son aura nos saupèt recampar e nos ressorgar en energia.

Christian: Cors de recreança ont nos poguèrem desfolar, rire, cridar e tustar coma los enfants mas i avíá totjorn una espatla solida per s'escampar dessús.

Margarida: son rire qu'interpèla, una lenga que canta e son energia comunicativa que nos banhèron dins l'immersion.

Eric Lheritier: quin es lo ligam entre un caval e la classa? L'un o l'autre reflèta lo que mena.

Patrick Divaret: Nos balhèt una autra vision de l'ensenhamant de l'art.

Aprene e CFPO: Doas còlas diferentas sul papièr mas coerentas al nivèl de nòstre sosten. Los vesèm pas totes mas fan un trabalh enòrme.

Trescalan: de borièrs afogats del respècte de l'environa e dels umans

MAURESCA: La joinessa occitana sabenta : lors tèxtes soscats nos acompañeron totjorn sus nòstres camins.

La còla tota

Petaçon, jornal a gratis, d'escampar pas en carrièra APRENE. MVA n°116 General Marguerite - 34500 Besiers Tel. 04 67 28 75 36 www.aprene.org

Responsable de publicacion : Patrici BACCOU. Cap redactor :Laura AUBARET. Mesa en pagina : Melodia BARTHE.

TALHIÈR 1: Dintrar la cultura dins las classas

S'es començat amb un torn de taula, cadun a poscut dire çò qu'esperava del talhièr. Un regent d'Aurenja nos a comunicat los ressons d'un trabalh sus dos ans que faguèt amb sa classa de cicle 3. Dempuèi l'istoria de la vila, a capitat de faire un CD de cançons a partir d'aquellas recèrcas amb los gropes de Mauresca, tanben de Fardanhel. Un del collègi ditz que per los adolescents es mens aisit de los interessar a la cultura occitana que lor sembla un pauc vielhòta. Pr'amor, una regenta balha son vejaire : las danças tradicionals interesseron de joves, quand las mostreron del temps d'un viatge escolar. Puèi, la discutida virèt sul fach que la cultura dèu sortir de l'escòla per la socializar e se cal dobrir tanben a las autres. Los joves semblan d'èsser mai interessats per la cultura mondiala que per la locala. Mas la podèm far venir en fasent un anar-tornar dempuèi la cultura mondiala amb per exemple lo blues que se pòt religar amb de cançons occitanas. Puèi es vengut lo temps dels ressons. Parlèrem de Carnaval : una maleta pedagogica existís en Aquitània amb tot çò que cal per interessar los mainatges a l'entorn d'aquela fèsta: istòria, cançons ancianas e novèlas, o metòde per cordurar un petaçon,... Parlèrem apuèi de la transmission dels tèxtes literars ancians que semblan pas trop presents dins Calandreta. Puèi, tanben, del ròtle de las associacions culturalas ligadas a las escòlas. Son elas que se pòdon trachar d'anar quèrrer de subvencions al prèp dels politics.

Tornèrem a la lengua. La lengua se pòt pas ensenhar sens cultura. Quand valorizam la cultura, valorizam tanben la lengua. Un dels biaisses d'o faire es d'afortir la creacion culturala.

5 botigas seràn proposadas per l'endeman:

Projecte cultural d'escòla

Familha de culturas

Creacion / Apropriacion de las culturas

Tièra de ressorgas de tèxtes

Institucionalizar la cultura

Matèu PRAGOUT

Talhièr 4 : Sortir dels establiments e rencrostrar la cultura viva.

Sus aqueste talhièr escambièrem a prepaus de : qué vòl dire « SORTIR » ?

Cossí sortissèm de l'escòla ? Per qué far ? Quina es la tòca ? Mas tanben en ligam amb la cultura : ont trapar la cultura ? Ont s'amaga ? Puèi de qué podèm far d'aquesta cultura ? E d'aquestas sortidas ? Quinas aisinias ? ... e las responsabilitats ?

En mai de diferentas experiéncias partejadas, d'escambis cap a las sortidas, la cultura e la lengua, retenguèri quelques punts :

- Sortir per sortir, sens tòca, per daissar una plaça per l'imprevist. Plan segur que cal aver un projècte pedagogic dins lo cap, mas cal daissar tanben als mainatges la possibilitat de s'arrestar per parlar d'una autre causa que trapan interessanta, ont se pausan de questions sul moment. Balhar de sens als aprendissatges.

- Sortir per bastir una cultura de classa, un viscut collectiu. « I a una classa abans la classa de descobèrta que serà una classa novèla aprèp ».

- Sortir per far de re-envestiment en classa. D'enquèstas, d'albums, d'articles pel jornal, d'exposicions, d'espèctacles que van sortir de l'escòla.

Pòdi pas parlar de tot çò qu'ausiguèri en aqueste talhièr mas aguèri de « bilhas » per soscar ma classa, mas sortidas futuras...

Ara, ieu tanben, ai enveja de..... SORTIR.....

Melodia BARTHE

PETAÇON

Numerò especial

CONGRÈS 2014

350

personas, 2 servicis a la cantina, 4 jorns intensius, 5 per cambra, 1 servici d'òrdre entrainat, lo regentum, de païssèls ajudaires, d'associatius, las federacions representadas, d'acordeons, de vin, de roncaments, de soscadissas a molon, 1 micrò qu'ausissèm pas, de païssèls, 1 realizer, 1 berreta, 1 mercat, de talhièrs, 1 basco de seaska, d'escambis, LO formator de matematicas, 1 china.

Vaqui lo Congrès 2014. Pecaire, e la cultura occitana dins tot aquò?

Talhièr 3 : Viure e far viure l'occitan dins las fèstas

Participèri al talhièr Viure e far viure l'occitan dins las fèstas animat per Ania Pla e Dalfina Palacio. Dalfina parlèt de Pesenàs ont festejan cada annada de fèstas en ligam amb lo solstici (Nadal amb la soca de Nadal, que simboliza lo fuòc de l'ostal e Sant Joan que simboliza lo fuòc de la societat) e l'equinòx (Sant Blasi que va querre las claus per dobrir la vila pel Carnaval). I a un gròs trabalh amb l'associacion "teatre de las originas" a l'entorn de la reactualizacion de las fèstas.

Trabalham lo sens de las fèstas.

Sant Blasi ditz adieu a l'ivèrn e bonjorn a la prima.

Cal partir del costat tradicional per balhar de sens a la cultura. Seguisson mantuns testimònisi dins diferents vilas: al Puèi de Velai, fan una fèsta pel primièr de mai. A Tolosa e a Montpelhièr festejan lo Carnaval amb mantunas escoles : sortisson amb los enfants dins la vila e creman Caramentran sus la plaça publica.

Cal trapar de monde que coneisson las rasigas del parçan. Cal tanben far participar los parents dins la preparacion de las fèstas.

Pendent lo talhièr, parlèrem de la Sant Joan de Pesenàs e la de Montpelhièr (version occitana-brasilenca). Cantèrem un coplet de la cançon:

A la Sant Joan d'estiu
lo jorn es tan grandeta
tan grandeta es lo jorn
que lo lum fa lo pont
pont fins a la vida
pont fins a la mòrt
e viran viran las armetas
tu d'una pibola

Demandèron d'aisinas (sitis o libres) per trapar d'informacions sus las fèstas e realizar un trabalh comun. Ania ensajèt de balhar d'idèas amb Dalfina.

Enfin, parlèron de la plaça de la lenga dins las afichas per las fèstas.

En conclusion, aprenguèri fòrça causas. Deman, parlarem de l'occitan a travèrs los contes e cossí transmetre l'occitan a travèrs las fèstas.

Laura Aubaret

Taulièr 2 menat per JF. ALBERT e B. POUYADOUX:

Valorizar e partejar la cultura occitana: l'afar de totes!

Mantunas questions se pausèron a prepaus de la plaça de la cultura dins la nòstra vida vidanta e cossí la faire viscar, la faire existir e quanhes mejans avèm?

Dins aquel taulièr avèm ensajat de balhar quelques responsas. Per aquò, avèm escambié d'experiéncias, d'anecdòtas. Doas calandronas ancianas contèron lors remembres. Lèu lèu, una causa sortiguèt : los parents son fòrça preses per faire dintrar la moneda e pensan mens a la cultura. Un punt atanben que foguèt tocat del det : cossí fasèm a l'encòp per portar la lenga en defòra de las escoles e l'enriquesir en far dintrar de locutors exterioris? Per exemple: presentar l'espectacle de fin d'annada dins diferents luòcs, valorizar l'investissament e lo trabalh porgit. A prepaus de l'istòria d'Occitània : perqué pas proposar un QCM pels parents redigit pels enfants?

Aprèp, parlèrem d'una comission "lenga e cultura". Ensagèrem d'establir d'objectius.

Pensam qu'es la cultura que balha un sens a la lenga. Mas la primièra dificultat seriá de definir aquel mot, çò que sembla malaisit tant qu'es subjectiu. Demai avèm pas trapat una solucion miracla, mas lo fait de se pausar la question nos mòstra que sèm sul bon camin!

Patricia Laybros

Talhièr 5 : Art e Istòria

La tòca d'aqueste talhièr èra d'escambiar a l'entorn de nòstre biais de trasmetre l'istòria dins las classas. Avèm vist qu'es important de parlar de l'istòria de nòstre país e de la ligar amb la del programa oficial e impausat. A travèrs los testimònisi me soi avisada qu'es primordial d'ensenhar l'istòria d'un biais transversal e d' o ligar a las autres matèiras : arts, literatura, matematicas. Nos cal tanben partir de quicòm de viscut : sortida, rescontra, objècte per bastir la cultura istorica dels mainatges tre lo primièr cicle. Far descobrir la cultura occitana tre la començança de l'escolaritat pel mejan de cants, de mimologismes (quiriquiqui, pataflau), una immersion qu'afavoriza los aprendissatges non conscicents e que permetrà a l'enfant, a long terme, de far de ligams amb çò que vegèt dins lo passat e de conscientizar sa cultura istorica.

Avèm soscat al biais de considerar l'istòria d'un mode espiralari amb la colla pedagogica tota. Aqueste biais permet de veire un punt precis de l'istòria per cada cicle e cada periòde. Aital las repeticions de sesilhas seràn evitadas a condicion de plan far la ligason amb los collègas suls punts estudiats. S'es dit tanben qu'es plan de gardar la memòria individuala de cada mainatge de çò qu'a viscut a travèrs un pòrtfoli o un quasèrn de vida que lo seguirà tot lo long de la seuna escolaritat. L'aspècte ligason amb los parents es estat abordat, es plan de mostrar lo pòrtfoli de lor enfant e de bastir amb eles una tièra amb totes los luòcs, personas ressorgas, associacions culturalas per li permetre de perlongar las causas estudiadas a l'escola.

Veronica RYDEZUK

DEVINHÒLA

A qué sembla l'ensenhamant d'Istòria a la Calandreta ?

... **pòrta una berreta.** E non, aquò fa plan francés, i a sonque la bagueta que manca. Aquò rai !

Los escriches sus l'istòria d'Occitània, l'avèm dich pendent lo nòstre talhièr, son pas brica ancians. Se vos volètz apiejar dessús, avètz «L'histoire d'Occitanie» d'André Armengaud e de R. Laffont, lo manual «Paginas de l'Istòria Occitana». E enfin, « La petita istòria europenca » que R. Laffont escriguèt per las Calandretas abans de morir.

... **pòrta las mostachas, la barba e una camiseta made in aqui.**

Mantunas apertenancies fan partida de l'aprendissatge de l'Istòria a l'escola: la mai pròcha - locala, la d'Europa, la del monde. Pels mainatges la se devon far sieuna.

... **es gran, sec e son agach te travèrsa la cervèla.**

Per ensenhar l'istòria cal gardar un esperit critic e una mena d'imparcialitat. Mas nos sèm pausats la question, podèm demorar vertadièrament imparcial ? Ja que la nòstra causida (de temas, de biaisses) impausa un genre de parcialitat.

... **qual es ?**

Dobromila PACHLOWSKA

Ref : «Situation problème pour enseigner l'histoire au cycle 3», «L'Hérault de la Préhistoire à nos jours» de G. Cholvy

Regard et réflexion d'un papa de calandrons. Je participe à ces journées pour la première fois, les discussions et échanges sont très intéressants. Les rôles de l'enseignant et des parents associatifs sont très complémentaires: c'est la force des écoles Calandretas et sa richesse. Rémi Freydier

